

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

II / 2015

nepredajné

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb

ISSN 1339-2131

Skalničky na hrob

Etruskovia - urny na hrade

SAPaKS zvýšil kvalifikáciu členov

Slovenská súdnolekárska spoločnosť

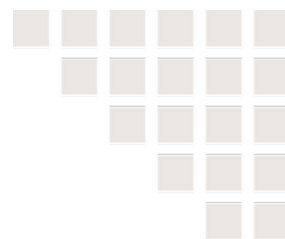
Vodná záchranná služba - rozhovor s prezidentom

Čachtický hrad opäť ožíva vďaka Alžbete Báthoryovej

Editoriál

redaktora Pavla Onderu

Vážení čitatelia,

všetci sa zaiste tešíme na leto, čas vyhradený pre oddych, dovolenku, nech už ju strávime v zahraničí, na slovenskej chalupe alebo doma. V posledných rokoch sme si zvykli na časté extrémne prejavy počasia. Nie je nič výnimočné, ak cez naše územie prechádzajú v rýchлом slede jednotlivé fronty. Teplé počasie vystrieda chladné, stĺpec na teplomeri akoby chcel vyskočiť zo svojej sklenenej ulity, a v tom prichádza zlom a teplota padá nadol.

Práve pri týchto zmenách teplôt dochádza k masívnemu pohybu vzduchu, a tak okrem búrok bývajú sprievodným javom aj víchrice a veterné smršte. Samozrejme, nevyhýbajú sa ani cintorínom. Presvedčiť sme sa o tom mohli na vlastné oči v Bratislave, kde polámané konáre a vyvrátené stromy poškodili alebo celkom zničili aj náhrobné kamene a dosky.

Všetci, ktorým záleží na dobrom stave hrobového miesta, by sa mali už vopred opýtať správcov, ako tomuto predísť, prípadne čo robiť a od koho požadovať náhradu škody, ak k nej dôjde. Aj v prípade, že máte svoje miesta na cintoríne ošetrené poisťnou zmluvou, bolo by vhodné, aby ste sa uistili, že zohľadňuje aj takýto prípad. Zvlášť pozor si treba dať v zmluve na uvedenú rýchlosť vetra. Ak bude pri víchrici rýchlosť vetra čo len o km nižšia ako v zmluve, nenastáva poisťné plnenie a poisťovňa vám škodu nahradiť nemusí.

Podľa dostupných internetových informácií som zistil, že poistenie v súvislosti so živelnou udalosťou môže zabezpečiť aj správca cintorína. Poistenie sa týka cintorínskej architektúry, ďalších objektov a hlavne poškodenia alebo zničenia pomníkov živelnou udalosťou. Konkrétny prípad, z ktorého uvádzam podrobnosti, hovorí o sume 40 € za jedno hrobové miesto na cintoríne. Teda ak je na cintoríne 800 hrobových miest, správcu vyjde poistenie výpočtom $800 \times 40 = 3\,200$ € za jeden rok. Každý pomník by v tomto prípade bol poistený do výšky 1 300 €.

Poisťné je možné uzatvoriť aj individuálne, čo je zvlášť vhodné pri náhrobnej architektúre prevyšujúcej spomínanú sumu. Je celkom bežné a vo svete prakticky normálne, že náhrobné dosky, kamene a výzdoba viacnásobne presahuje túto čiastku.

Taktiež je treba zobrať do úvahy skutočnosť, že náklady spojené s poistením všetkých hrobových miest, bude musieť správca zohľadniť v poplatkoch za miesto a rok. Nie každému sa to môže páčiť, je preto prirodzené, že obyvatelia pravdepodobne budú voliť vlastné, osobné riešenia.

V každom prípade, by mali správcovia cintorínov na tieto skutočnosti pri uzatváraní zmlúv o prenájme hrobového miesta občanov upozorniť, vysvetliť im možnosti a ponúknuť riešenia. Viac sa tejto problematike budeme venovať v niektorom z nasledujúcich vydaní.

Pavol Ondera

Slovenské pohrebništvo - štvrťročník, ročník V., číslo II, jún 2015

Vydavateľ

SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor

Ladislav Stríž

Redakcia

PhDr. Marcel Lincényi, Pavel Ondera,
Mgr. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana Voštenáková

Stáli prispievatelia

Ing. Denisa Halajová, PhD.,
PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Peter Kicoš, Mgr. Peter Ondera

Grafika & design

Pavel Ondera

Fotografie

Pavel Ondera

Obálka

Čachtická pani
foto Pavel Ondera

Kontakt

+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia

MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň

SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena

Reálna cena 4,75 €, magazín je nepredajný,
distribúovaný zdarma na náklady vydavateľa -
SAPaKS

Distribúcia

HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk

Vyšlo

15. júna 2015

Nasledujúce vydanie

uzávierka 20. 08. 2015
distribúcia 15. 09. 2015

Partneri a sponzori

TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAuK s.r.o., www.lauk.sk

Znak dvojazyčného obsahu na obálke

Výber z obsahu

Skalničky sú vhodným riešením

Ak však navštevujete cintorín len sporadicky, použite rastlinky z radu trvaliek s pomalým rastom. Porozprávali sme sa s RNDr. Alexandrou Rovnou...
str. 4 - 5

S predsedom SAPaKS o správe cintorínov

Výkop hrobu je všeobecne problémom od začiatku novelizácie pohrebného zákona len preto, že si to mnohé pohrebné služby nárokuje pre seba v rámci svojich...
str. 6 - 7

Etruskovia z Perugia

Návštevníci Bratislavského hradu mohli do konca marca tohto roku vidieť unikátne travertínové urny so scénami lúčenia a rôznymi mytologickými námetmi...
str. 8 - 9

Cintoríny v Banskej Štiavnici

Štatút chránených hrobov v Banskej Štiavnici má veľmi dlhú históriu, ale v poslednom období sa touto problematikou zaoberáme permanentnejšie.
str. 10 - 11

Vodná záchranná služba na Slovensku

Dozeráme na vodné toky v dĺžke 49 774,8 kilometrov a umelé kanály v dĺžke 7 518 kilometrov, ale aj na 252 krytých bazénov a plavární....
str. 22 - 23

Čachtický hrad oživa vďaka Alžbete Báthoryovej

Dievčatám kliešťami vytrhávali časti mäsa z tela, alebo ich zväzovali tak silno, že sa im v tele prerušoval krvný obeh. Často ich bičovali na holú pokožku, alebo ich...
str. 32 - 33

Po úmrtí podnikateľa, otázky ohľadom daní

Zomrel vám vlni blízky príbuzný, ktorý podnikal ako živnostník či eseročka? Ako pozostalí by ste mali myslieť na to, ako vysporiadať dane. Daňová povinnosť, ktorá...
str. 36 - 37

Skalničky sú vhodným riešením pre výzdobu hrobových miest

Hrobové plochy bývajú osádzané rôznymi druhmi rastlín a drevín. Niektoré sú na hrob vhodné, iné menej. Vo všeobecnosti platí použiť také rastliny, ktoré svojim vzrastom neprekryjú náhrobok s nápisom. Pokiaľ chodievate na hrob takmer každý deň, môžete siahnuť po letničkách, ktoré disponujú pestrofarebnou škálou. Ak však navštevujete cintorín len sporadicky a na údržbu nemáte až toľko času, použite rastlinky z radu trvaliek s pomalým rastom. Takými sú napr. druhy vhodné pre záhradné skalky. Porozprávali sme sa s RNDr. Alexandrou Rovnou, členkou Klubu skalničkárov v Bratislave.

Ktoré rastliny používame do skaliek v našich záhradách najčastejšie?

Rastliny delíme podľa druhov, výskytu a požiadaviek. Niektoré sú suchomilné, iné vyžadujú vlhko. Ďalšie si žiadajú viac slniečka, iné sú rady na tienistých stanovištiach. Jedny potrebujú zásaditejšie podložie, iné kyslejšie. Pre začiatočníka je najlepšie siahnuť po nenáročných rastlinkách, ktorými sú napríklad floxy a rozchodníky.

Pri výbere rastlín teda treba brať do úvahy stanovište, kde budú umiestnené?

Áno. Keďže ide o pomerne malý priestor, je predpoklad, že pôjde o jeden typ rastlín, teda o také, čo majú radi buď slniečko alebo naopak o tie, ktorým vyhovuje tieň. Z drevín sú vhodné na hroby len niektoré pomaly rastúce pôdopokryvné druhy. Napríklad nízke plazivé borievky alebo skalníky a nízke dráče.

Na slnečné miesta v skalke sú vhodné astry alpske, delosperma, rozchodníky, arábka, piesočnice, tarička, zvončeky, klinčeky, floxy, materina dúška a iné.

Delosperma žltá dorastá do výšky 5 cm

Astra alpínska má kvety vo výške 15 - 20 cm

Floxy dosahujú výšku iba 10 cm a vytvárajú farebné koberce

Rozchodníkov je veľa druhov, môžu tvoriť výplň skalným ružiam

Do polotieňa vysádzame lomikamene, orlíčky, prvosienky, plúcnik, funkcie alebo malé paprade.

Sadíme ich do zeme a musíme ich plieť?

Už samotný názov napovedá, že skalničky sú zvyknuté na kamenisté prostredie. Nemajú radi ílovitú pôdu, obľubujú hlinopiesčité. Ak je v nej dostatok kamenistej zložky, vytvára sa nepriaznivé prostredie pre burinu.

Prípravou vhodného substrátu na sadenie a pokrytím povrchu pôdy hrubou vrstvou ostrého štrku eliminujeme výskyt burín, a tak šetríme čas, ktorý by sme inak museli venovať pletiu buriny. Táto povrchová vrstva kamennej drviny sa nazýva povrchová drenáž. Okrem toho, že bráni rastu buriny, zabraňuje na jednej strane rýchlemu výparu vlhky z hlbších vrstiev pôdy, kde sú korene rastlín a na druhej strane, povrch tejto vrstvy štrku rýchle oschne po daždi alebo zálievke, a preto listy rastlín ležiace na ňom sú v suchu a nezahnívajú, ako keď ležia na dlhodobo vlhkej bežnej pôde.

Ako sa treba o ne starať?

Skalničky sú, tak ako všetky rastliny, náročnejšie i takmer bez špeciálnych nárokov na vlhku, podľa druhu. Vodu však potrebujeme všetci, tieto rastlinky nie sú výnimkou. Ak je dostatok pravidelných zrážok, skalničky netreba polievať. V prípade, že príde dlhodobšie sucho a horúčavy, je ich treba polievať aj dva-trikrát do týždňa.

Môžeme skalničky sadiť aj do kvetináčov a tie použiť ako dekoráciu tam, kde je na hrobe žulová platňa?

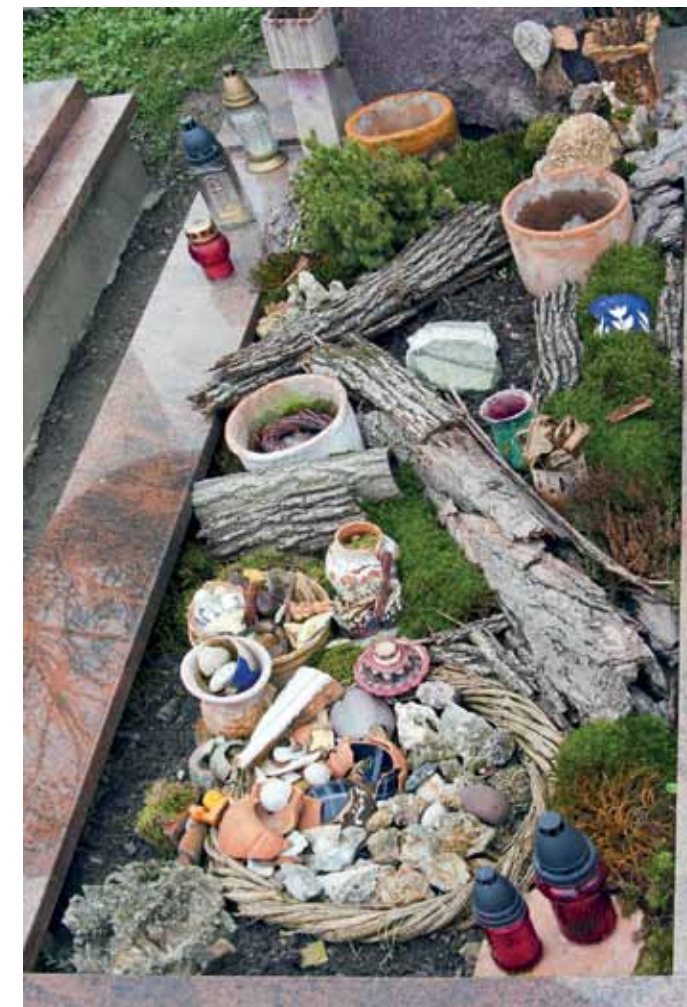
Áno, stačí plytšia keramická, betónová či kamenná misa, alebo iná vhodná nádoba. Mnoho skalničiek nepotrebuje hlboko koreniť. Sadíme prevažne sukulenty, napríklad skalnice, ktorých je veľa druhov a kultivarov. Otázkou však ostáva, ako dlho nám takáto výzdoba na hrobe vydrží. Sú ľudia (zlodeji), ktorí sa vyznajú v tomto obore, a tak cennejšie druhy môžu ukradnúť. Odporúčam sadiť lacnejšie rastlinky, ktoré s cenou začínajú pri jednom eure.

Ďakujeme za rozhovor.

Prípravil Pavel Ondera

Prenosná nádoba so skalničkami. V prípade uloženia ďalšieho zosnulého do hrobu jednoducho skalku premiestnime a po čase vrátime späť.

Aj takto môže vyzerať hrobové miesto. „Proti gustu, žiaden dišputát“, vravieva sa, no v tomto prípade, by asi malo platiť: „Menej znamená niekedy viac“. Nesmieme zabúdať, že po desiatich rokoch, kedy zvykne uplynúť tleacia doba, môže byť do hrobu uložené ďalšie telo. To však znamená i odstránenie skalky, ktorá za tie roky dosiahla svoj rázovitý vzhľad. Potrvá ďalšie roky, kým sa rastlinky rozrastú a pokryjú voľné miesto.

Zastavme sa na slovíčko u predsedu SAPaKS...

o správe cintorínov

V minulom čísle sme hovorili o pohrebných službách, teraz sa pozrieme, ako to funguje na Slovensku pri spravovaní cintorínov. Základom celého systému je, že naše zákony neumožňujú založenie súkromného cintorína (hovoríme o pochovávaní zosnulých ľudí), ale zakladateľom sa stáva v tomto prípade mesto alebo obec. Citujem Pohrebný zákon č. 131/2010 Z. z § 15 bod. 1. „Obec je povinná zriadiť pohrebisko vo svojom katastrálnom území, alebo zabezpečiť pochovávanie na pohrebisku v inej obci.“

Pohrebný zákon v § 15 – 25 taxatívne určuje kompetencie, za akých podmienok sa uvedené cintoríny majú spravovať. Jedna vec sú zákonom stanovené podmienky, druhá je prax. Vo veľkomestách to funguje skoro presne podľa zákona, ale v malých dedinkách na Slovensku to, jemne povedané, ostáva po starom.

Prednédávnom som sa zúčastnil jedného rokovania so starostami obcí, kde množstvo otázok smerovalo práve na prevádzkovanie cintorína v jednotlivých obciach. Mnohí starostovia sú nedostatočne informovaní o pohrebnom zákone a často sú uvedení do omylu práve pohrebnými službami, ktoré sa snažia ich neinformovanosť v tomto smere zneužiť. Dodržiavanie zákonov na Slovensku platí aj pre primátorov a starostov obcí, o tom hádam niet žiadnych pochyb. Dovoľte, aby som pri tejto príležitosti citoval jedného starostu: „Viete, mňa nezaujímajú akési konkurenčné boje medzi pohrebnou službou a správou cintorína. Mne je prednejšia spokojnosť ľudí pri pochovávaní v obci.“ Na prvý pohľad sa s uvedeným starostom dá súhlasiť, ale pri otázke dodržiavania ustanovení zákonov Slovenskej republiky, či už sú to zákony o doprave alebo spravovaní cintorína, sa tento fakt jednoducho obísť nedá.

Predseda Ladislav Stríž

Podme sa teda pozrieť, aká je v skutočnosti prax. Začnem hádam s chladiarenskými zariadeniami v obciach. Obec, pokiaľ má v správe obradnú miestnosť, má zo zákona povinnosť mať aj špeciálne chladiarenské zariadenie na ukladanie zosnulých. Pretože pohrebná služba potrebuje (resp. musí mať k dispozícii) pre svoje prevádzkovanie chladiarenské zariadenie, kde uloží zosnulého a v jeho, nazvem to, akčnom rádiuse je obec, ktorá takéto zariadenie má, jednoducho vyvinie iniciatívu a spraví zmluvu s danou obcou. Zodpovednosť pri uložení zosnulého sa jednoducho prenesie na obec a v prípade výpadku chladiarne sa, starosta, staraj a vysvetľuj, prečo a kto zato môže... To, že sa uzavrie zmluva na uloženie zosnulého s pohrebnou službou ešte nie je protizákonné, ale že uvedené priestory chladiarne zazmluvnia aj s viacerými pohrebnými službami, to už áno. Kto zaručí, že pri manipulácii sa zosnulí jednoducho nezamenia, či už zámerne alebo nedopatrením tak, ako sme to videli prednédávnom v televíznych novinách.

Mnohé pohrebné služby už majú svoje vlastné priestory a zodpovedajú za zosnulého až do príchodu na cintorín. Vráťme sa ale k meritu veci – obchádzaniu zákona. Pozostalý požiada pohrebnú službu o uskutočnenie pohrebu v danej obci a tá prisľúbi služby, ktoré nie sú v jej kompetencii, napríklad vykopanie

Pred uložením zosnulého môže miesto vyzeráť takto...

... alebo aj takto.

hrovej jamy. Výkop hrobu je všeobecne problémom od začiatku novelizácie pohrebného zákona len preto, že si to mnohé pohrebné služby nárokuje pre seba v rámci svojich služieb. Sú to služby zo zákona určené pre správu cintorína. Pre obstarávateľa obradu, pokiaľ dostane správne informácie, je predsa jedno kto vykope hrob. Je to najťažšia práca v celom procese. Pohrebná služba sa môže prezentovať na cintoríne pri pohrebe (čo jej je aj zákonom umožnené).

Treba tu pripomenúť zodpovednosť správcu cintorína, či už je to mesto alebo obec. V ich kompetencii je dať prevádzkovanie odborne spôsobiléj osobe, ktorá je v plnej miere zodpovedná za dodržiavanie všetkých ustanovení zákona vrátane dodržiavania bezpečnosti pri práci, ale aj ochrany zdravia ľudí či majetku na danom cintoríne. Je to konkrétne určená osoba, ktorá má meno, priezvisko a zodpovednosť, čiže môže byť aj sankciovaná za nedodržiavanie zákona. Ďalej je obstarávateľ pohrebu povinný uzavrieť zmluvu so správou cintorína na hrobové miesto, takže jeho fyzická prítomnosť na cintoríne či obecnom úrade je nevyhnutná.

Pri stretnutí so starostami som položil otázku, ako to majú vyriešené so spravovaním cintorína. Narazili sme na jeden závažný moment. Mnohé obce jednoducho ešte stále nemajú správcu cintorína, ale len akýsi odborný dozor. V tejto súvislosti si dovoľujem pripomenúť, že Pohrebný zákon č. 131/201 Z. z. nepozná „odborný dozor“, pozná len odborne spôsobilú osobu, ktorá je s obcou v právnom vzťahu na základe odbornej spôsobilosti a po schválení prevádzkového poriadku obecným zastupiteľstvom sa stáva správcou cintorína. To, že väčšina podnikateľov, ktorí sa zaoberajú prevádzkovaním pohrebnej služby si spravili vo vzdelávacích inštitútoch aj odbornú spôsobilosť na prevádzkovanie cintorína neznamená, že si v daných lokalitách budú nárokovat na zákonom dané kompetencie pre správcu cintorína. Právoplatnosť certifikátu na prevádzkovanie cintorína nadobúda platnosť až uzavretím zmluvného vzťahu s obcou či mestom ako správcou pohrebiska.

Mnohé, aj telefonické otázky smerujú k tomu, či je možné dovoliť pohrebným službám výkop hrobu na cintoríne. Je, ale k uvedenej činnosti musí dať súhlas prevádzkovateľ cintorína a tým je správca – mesto, obec. Správca má plné právo nesúhlasiť s požiadavkou na výkop hrobového miesta.

V tejto súvislosti mi dovoľte ešte pár poznámok. V poslednom období pomerne často riešime rozhádané vzťahy v rodinách zosnulého. To, že príbuzní sú pohádaní už v deň smrti zosnulého naznačuje, že to nebude inak ani na pohrebe či pri uzatváraní zmluvného vzťahu so správou cintorína. Nárokovanie si na povedzme staršie hrobové miesto iným rodinným príslušníkom môže vťahnuť do právneho sporu aj správcu cintorína či obec.

Pohrebná služba sľúbi obstarávateľovi pohrebu, že vykope hrob a pritom ani nevie, či uvedené hrobové miesto, ktoré určil obstarávateľ pohrebu, mu patrí. Môže byť napísané povedzme na brata a ten, pretože má zmluvu o prenájme hrobu, jednoducho nedovolí ďalšie pochovanie. Hovoríme o bežnom živote, o tom, čo sa v praxi naozaj stáva. Prehľad a evidenciu o hrobových miestach musí mať správca cintorína zo zákona, a preto až po jeho zvolení môžeme hovoriť o výkope hrobu a ďalšom prenájme.

Pohreb v rodine je aj z emotívneho hľadiska dosť náročný, strata blízkej a milovanej osoby prináša aj istú traumatu a emócie. Je preto potrebný profesionálny prístup, či už zo strany pohrebnej služby alebo správy cintorína tak, aby sme túto traumatu zo straty blízkeho pomohli zmierniť.

Ladislav Stríž

Vopred pripravené hrobové polia sú vizitkou správcu (cintorín Trnava)

Etruskovia z Perugia

V Bratislave vystavovali unikátne pohrebne urny z Talianska

Návštevníci Bratislavského hradu mohli do konca marca tohto roku vidieť unikátne travertínové urny so scénami lúčenia a rôznymi mytologickými námetmi z helenistických nekropol v peruzijskej oblasti (4. – 2. stor. pred Kr.). Urny boli do Bratislavy dovezené z Talianska, kde boli len v roku 2013 zabavené talianskymi karabiniérmi z Oddelenia pre ochranu kultúrneho dedičstva a po prvýkrát vystavené v roku 2014 v prezidentskom paláci v Ríme.

Cieľom výstavy Etruskovia z Perugia bolo stručne poukázať na najvýraznejšie črty etruskej civilizácie od jej počiatkov, aj vo svetle ich vzťahu k mestám začleneným do federácie dvanástich miest. Výstava mala priblížiť Etruskov vzdialenému národu

s úplne odlišnou kultúrnou tradíciou, ale predsa len ovplyvnenou touto vyspelou kultúrou antiky. „Výstava Etruskovia z Perugia poukazovala najmä na kultúru a život etruského ľudu v Perugia, vypovedala príbeh Etruskov, praotcov – zakladateľov Perugia, neskôr asimilovaných, pohltých rímskou hegemóniou. Podobný príbeh bol zaznamenaný na území laténskeho oppidia v Bratislave, keltská kultúra bola ovplyvnená etruským a neskôr rímskym spôsobom života. Kelti si vybudovali honosné sídlo na rímsky spôsob, razili mince, ktorými napodobňovali rímske a grécke razby, viedli podobný štýl života. Ako každá veľká civilizácia, aj tá etruská a keltská postupne upadla do zabudnutia, ale je na nás, aby sme ich znovu oživilí,“ povedal Mgr. Peter Barta zo Slovenského národného múzea.

Motívy na urnách odhalili život Etruskov

Urny z Perugia boli vyrábané sériovo, motívy sa často opakovali a čo je vzácné, na reliéfoch sa zachovala polychrómia, originálna farebnosť, zriedkavo aj zlato. Ako povedal Mgr. Peter Barta, v rámci výstavy Etruskovia z Perugia návštevníci mohli vidieť 16 pohrebných urien z viacerých storočí, ktoré prostredníctvom rôznych výjavov a motívov ukazovali život Etruskov v jednom regióne. Grécka mytológia zobrazuje etapu, ako dochádzalo k asimilácii Etruskov, pričom posledná urna, ktorá bola vystavená, mala už rímske písmo. „Jedna z najkrajších a zároveň najemotívnejších urien sa nachádzala priamo pri vstupe do výstavy. Urna so zobrazeným manželským párom pri rozlúčke najviac ukazuje Etruskov v reálnom živote. To, že to nie je žiaden mýtus, ale reálny život dokazuje aj fakt, že manžel je pochovaný priamo v urne, na ktorej je zobrazený,“ dodal Mgr. Peter Barta, podľa ktorého neide o najstaršie pohrebne urny na svete, nakoľko ich je v regióne bývalej Etrúrie oveľa väčšie množstvo, aj keď nie v takej vysokej kvalite.

Pohrebná urna so scénou lúčenia na čelnej strane. Manželia sa zdravia v prítomnosti sluhov. Po tvárach im stekajú slzy. Pochádza z 2. storočia pred Kristom.

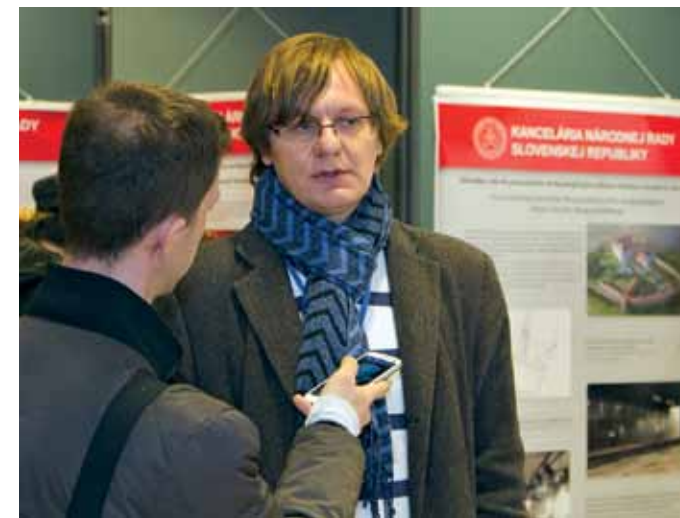
Výstavu Etruskovia z Perugia pripravilo Slovenské národné múzeum - Historické múzeum, Soprintendenza per i Beni Archeologici dell'Umbria Perugia, Museo Archeologico Nazionale dell'Umbria Perugia a Taliansky kultúrny inštitút v Bratislave.

Priviezli ich vďaka spolupráci

Pohrebné urny sa podarilo doviesť do Bratislavy vďaka dlhoročnému partnerstvu medzi mestami Bratislava a Perugia, čo je zároveň najdlhšie trvajúce zahraničné partnerstvo pre hlavné mesto SR. I po vyše piatich desaťročiach od nadviazania spolupráce obe mesta naďalej rozvíjajú vzájomné vzťahy v rôznych oblastiach, najmä však v oblasti kultúry, umenia a vzdelávania. „V rámci kultúrnej výmeny ponúklo mesto Perugia v spolupráci s Archeologickým múzeom Perugia do Bratislavy výstavu, ktorá by priblížila kultúru, ktorá tam bola. Myšlienka vznikla pred dvomi rokmi, jasnejší obrat nastal pred rokom, keď sa podarilo získať výstavu v októbri 2014. Výstava Etruskovia z Perugia bola jedným z najkrajších exponátov, ktorú sa nám podarilo priniesť na Bratislavský hrad,“ dodal Mgr. Peter Barta s tým, že Bratislava plánuje druhej strane recipročne ponúknuť exponáty z čias Keltov, ktorí na našom území boli, ale zanikli.

Etruskovia z Perugia

Perugia (Umbria) sa vyníma na vrchu v nadmorskej výške asi 500 m. Z pravej strany tečie rieka Tiber ako dôležitá komunikačná spojnica, prechádzajúca stredným Talianskom. Tiber v týchto miestach tvorí hranicu medzi etruskou a umbrijskou populáciou. Perugia bola považovaná za jedno z najdôležitejších miest etruskej federácie dvanástich miest a spájala sa s etruským expandovaním do pádskej oblasti v 6. storočí pred Kristom. Dinýsios z Halikarnassu (I, 30, 1) o Etruskoch hovorí ako o „národe dosť starobyľom, nepodobajúcom sa žiadnemu inému kmeňu jazykom ani spôsobom života“. Od začiatku 6. storočia po začiatok 5. storočia pred Kristom nastáva najväčší

Ako každá veľká civilizácia, aj tá etruská a keltská postupne upadla do zabudnutia, ale je na nás, aby sme ich znovu oživilí,“ povedal Mgr. Peter Barta zo Slovenského národného múzea.

rozmach etruskej civilizácie a zároveň sa potvrdzuje grécky vplyv v stredomorskej Itálii a na Sicílii. V priebehu helenistického obdobia sme boli svedkami postupného narastania rímskej moci na celom talianskom polostrove. V Etrúrii sa odohrával proces romanizácie postupne, týkal sa jednotlivých miest a tie museli z nariadenia Ríma podstúpiť rôzne úpravy.

Zhovárал sa PaedDr. PhDr. Marcel Lincényi, PhD., foto Pavel Ondera

dobrý@alarm

+421 948 300 098 www.dobryalarm.sk info@dobryalarm.sk

Naša spoločnosť sa venuje servisu a montáži nových aj existujúcich zabezpečovacích zariadení, kamerových systémov pre rodinné domy, haly, firmy, a rôzne objekty.

▼ PORTFÓLIO SLUŽIEB

ALARMY-EZS

SERVIS

AUDIO-VIDEO VRÁTNIKY

KAMERY CCTV

IT SLUŽBY

PRÍSTUPOVÉ SYSTÉMY

Naše odborné a niekoľkoročné skúsenosti využívame pri každodennej práci, a tým Vám vieme zaručiť nadštandardné služby a kvalitu pri realizáciách Vašich požiadaviek.

V Banskej Štiavnici odpočíva slávna Marína aj fajkár Karol Zachar

Dôkazom starobylosti Banskej Štiavnice je fakt, že celkovo sa v meste a prímestských častiach nachádza až štrnásť historických cintorínov. Ďalším špecifikom týchto mestských pohrebísk sú významné hroby, ktoré sú vyhlásené za pamiatkovo chránené. Medzi nimi nájdete napríklad hrob slávnej Maríny, ktorá bola láskou spisovateľa Andreja Sládkoviča či známeho výrobcu fajok Karola Zachara.

V centre mesta nenájdete žiadny cintorín. V blízkosti centra Banskej Štiavnice je sústredených päť funkčných pohrebísk, na ktorých sa stále pochováva: Evanjelický cintorín nad Klopačkou, Cintorín Lazaret, Cintorín za Piariskou bránou – Panský cintorín, Cintorín Frauenberg, Cintorín pod Novým zámkom, v blízkosti ktorého sa nachádza židovský cintorín. Zvyšných deväť pohrebísk je situovaných na okraji mesta. Z toho v mestskej časti Štefutovej za Medikou je cintorín Štefutovej dolný, Štefutovej strednej a Štefutovej hornej pri suchom tajchu. V mestskej časti Banky je umiestnený katolícky aj evanjelický cintorín. „Nefunkčné pohrebiská sa nachádzajú nad bývalým podnikom Pleta na Zvonovom vršku, ktoré miestni zvyknú nazývať cintorín predný na Zvonovom vršku, cintorín zadný na Zvonovom vršku a cintorín Brána pokoja evanjelický,“ hovorí Miroslav Peťko z Mestského úradu Banská Štiavnica, ktorý sám spravuje všetky cintoríny okrem židovského, ktorého správu vykonáva židovská obec Banská Bystrica.

Všetky cintoríny sa nachádzajú v kopcovitom teréne

Správa historických cintorínov

Mestský úrad Banská Štiavnica nemá žiadnu špeciálnu spoločnosť na vykonávanie správy cintorínov. Mesto vykonáva pravidelné kosenie, orezávanie kríkov a stromov prostredníctvom aktívnych pracovníkov. „Odstránenie väčších stromov riešime prostredníctvom výberového konania na špeciálne firmy, ktoré majú povolenie na vykonávanie takejto činnosti. Našťastie sme väčšie stromy poodstraňovali v minulosti a v súčasnosti sa môžeme venovať ostatným činnostiam,“ vysvetľuje Miroslav Peťko, ktorý ako správca cintorínov taktiež vydáva povolenie na výkop hrobu, bez ktorého akákoľvek pohrebná služba nemôže vykonávať pohreb. Samotné pietne rozlúčky v meste zabezpečujú dve súkromné pohrebné služby. Chladiace zariadenia sa nachádzajú v priestoroch povýše Domu smútku, ktoré sú síce v majetku mesta, ale má ich v prenájme jedna z pohrebných služieb. Druhá pohrebná služba využíva chladiace zariadenia v okolitých dedinách. Miroslav Peťko je pyšný nato, že na pohrebiskách v Banskej Štiavnici funguje separovaný zber na sklo, plasty, bioodpad a komunálny odpad. Mesto Banská Štiavnica taktiež zabezpečuje vodu na všetky cintoríny okrem nefunkčných pohrebísk na Zvonovom vršku.

Prevláda spolnoňovanie pred klasickým pochovávaním

V Banskej Štiavnici je ročne okolo 100 pohrebů, pričom tu rovnako ako v okolitých dedinách prevláda skôr spolnoňovanie pred pochovávaním do klasického hrobového miesta. Na cintorínoch sa okrem klasických hrobových miest, urnových miest dá pochovať aj do krypty. Urnový háj sa nachádza na Cintoríne za Piariskou bránou – Panský cintorín. Napriek tomu, že v Banskej Štiavnici sú prakticky iba historické hroby, pri pochovávaní nie sú výškové ani šírkové obmedzenia. „Pokiaľ má vlastník v nájme hrobové miesto a je splnená tlecia doba, respektíve je voľné hrobové miesto, tak nie je žiadny problém. U nás sa budujú len klasické pomníky so štvorcovými tvarmi, takže žiadne výškové monumenty alebo celé postavy ľudí,“ objasňuje správca Miroslav Peťko.

Dom smútku po rekonštrukcii, v pozadí projekčné plátno

Chránené hroby

Špecifikom historických cintorínov v Banskej Štiavnici je 48 hrobů, ktoré sú vyhlásené za pamiatkovo chránené, stará sa o ne mesto a nielenže sa do nich nemôže pochovávať, ale nemôžu byť zrušené bez predošlého súhlasu mestského zastupiteľstva. Ochranu takýchto hrobů schvaľujú poslanci mestského zastupiteľstva na základe návrhov osobitnej komisie. Mesto sa o takéto hroby stará, napríklad pravidelným obnovením vyblednutých náhrobných písmen. Jedným z najznámejších pamiatkovo chránených hrobů v Banskej Štiavnici je pomník slávneho Karola Zachara, ktorý vyvážal takzvané fajky Štiavničky do Číny, alebo Ameriky. Veľmi navštevované je aj miesto, kde je pochovaná Marína, láska spisovateľa Andreja Sládkoviča. Medzi ďalšie chránené hroby patria pomníky spisovateľa Jozefa Horáka, maliara Jozefa Kollára či významného hutníckeho inžiniera, vynálezcu a profesora Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici Antal Kerpelyho. „Ak by niekto hľadal špeciálny banský cintorín, tak ho u nás nenájdete. Katolíci boli totiž pochovávaní na katolíckych cintorínoch a evanjelici na evanjelických cintorínoch. V súčasnosti sa už veľmi nerozlišuje medzi pochovávaním evanjelikov a katolíkov a už sme pochovávali aj baptistu na evanjelický cintorín,“ hovorí ďalej správca Miroslav Peťko s tým, že v Banskej Štiavnici, zatiaľ nie je možné adoptovanie historických hrobů tak, ako je tomu v zahraničí, pričom o takejto možnosti sa zatiaľ ani neuvažovalo, nakoľko je dosť voľných hrobových miest.

Vojnové hroby

Na pohrebiskách v Banskej Štiavnici sa nachádza aj 51 vojnových hrobů, vrátane vojnových pamätníkov a vojnových tabúl. Ide o vojnové hroby slovenských vojaků, ktorí zahynuli počas Slovenského národného povstania v druhej svetovej vojne a sú chránené osobitným zákonom o vojnových hroboch. Mesto Banská Štiavnica dostáva na ich bežnú údržbu každý rok príspevok z Obvodného úradu Banská Bystrica.

Problémy so zlodejmi

Aj cintoríny v Banskej Štiavnici obchádzajú zlodeji, ktorí síce „nevyčínajú“ často, ale veľakrát napáchajú nevyčísliteľné škody. V minulosti na cintoríne napríklad odcudzili bronzovú bustu akademického maliara Jozefa Kollára. Zlodejov síce

Miroslav Peťko vysvetľuje ako prebiehala rekonštrukcia Domu smútku

polícia vypátrala, ale keďže bustu rozrezali na dvanásť kusů, nemohla byť už ďalej použitá. Správcovi sa našťastie podarilo zohnať epoxidový odlatok busty. „Potom nám ukradli veľký masívny pomník významnej rodiny Kachelmanovcov, ktorí založili podnik vo Vyhníach. Sem-tam registrujeme drobné krádeže, najmä v čase, keď je pamiatka zosnulých,“ dodáva správca Miroslav Peťko, ktorému v dohľade nad cintorínmi vypomáha aj mestská polícia.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Štatistika hrobových miest v Banskej Štiavnici

Počet hrobových miest v prenájme	4 121
Voľné, opustené a zrieknuté miesta	3 445
Pamiatkové hroby	48
Vojnové hroby	31
Vojnové hroby - pamätníky	11
Vojnové hroby - tabule	9
Kapacita funkčných cintorínů	7 566

Spravovať cintoríny v Banskej Štiavnici nie je jednoduché

Slovo má primátorka

Banská Štiavnica je historické mesto na strednom Slovensku s výrazne multikultúrnou minulosťou, ktoré je od roku 1993 spolu s technickými pamiatkami v okolí zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Nielen o financovaní správy, ale aj o špecifikách rekonštrukcie štiavnických cintorínov sme sa rozprávali s primátorkou mesta Banská Štiavnica Mgr. Nadeždou Babiakovou.

Primátorka mesta Banská Štiavnica, Mgr. Nadežda Babiaková

Najstaršie štiavnické pohrebisko bolo za múrmi dnešného zámku. Čo znamená pre mesto Banská Štiavnica starať sa o štrnásť cintorínov v súčasnosti?

Spravovať v Banskej Štiavnici štrnásť cintorínov vôbec nie je jednoduché. Keďže sa u nás strojná technológia pre kopcovitý terén nedá použiť, všetko sa robí ručne, vrátane kosenia či výkopov hrobov. Navyše, na týchto pohrebiskách sa nachádzajú hroby významných slovenských osobností, ale aj známych odborníkov a profesorov, ktorí pôsobili v Baníckej akadémii, a týmto hrobom je v súčasnosti potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Určite by sme potrebovali nielen na správu, ale aj na rekonštrukciu viac finančných prostriedkov ako máme, keďže sa cintoríny nachádzajú aj v mestskej pamiatkovej rezervácii lokality UNESCO. Napriek uvedenému, sa snažíme so všetkých síl robiť všetko čo vieme, aby boli ľudia spokojní. Aktuálne riešime zápis ohradového múru so šindľovou strieškou cintorína Frauenberg do zoznamu kultúrnych pamiatok, pretože ten si vyžaduje komplexnú rekonštrukciu.

Ani v Banskej Štiavnici poplatky za prenájmy hrobových miest pravdepodobne nepokryjú celú správu cintorínov, alebo sa mýlime?

Žiaľ, ani u nás poplatky za prenájmy hrobových miest nestačia na správu cintorínov. Prenájom jedného hrobového miesta na desať rokov stojí 14 € a každých ďalších desať rokov 17 €. V prípade detského hrobu je táto suma 10 € prvých desať rokov a následne 14 € každých ďalších desať rokov. Keď si tieto sumy vydelíte počtom rokov, dospejete k tomu, že táto suma nestačí na uhradenie kosenia a vody na rok, nie nato, aby pokrývala potrebné rekonštrukcie.

Neuvažovali ste zvýšiť poplatky?

Ja sama som zatiaľ neuvažovala nad úpravou poplatkov a myslím si, že podobný názor zdieľajú aj mestskí poslanci.

Finančné zdroje na správu a rekonštrukciu cintorínov istotne odoberajú aj neplatiči. Pristúpili ste už v minulosti k zrušeniu nezaplatených hrobových miest?

Nezastávam názor, že mesto ako správca cintorínov by malo pristúpiť k zrušeniu takých hrobov, ktoré nie sú zaplatené. Na mestskom úrade preto veľmi citlivo pristupujeme k neplatičom a vždy ich vyzveme počas pamiatky zosnulých, aby si uhradili podlžnosť. Treba si uvedomiť, že na cintorínoch máme veľa historických hrobov významných osobností, ktoré sú oslobodené z hľadiska svojho významu od poplatkovej povinnosti.

Od kedy máte štatút chránených hrobov v Banskej Štiavnici?

Štatút chránených hrobov v Banskej Štiavnici má veľmi dlhú históriu, ale v poslednom období sa touto problematikou zaoberáme permanentnejšie. Na úrade máme na tento účel zriadenú komisiu, ktorá pripravuje materiály na ochranu takýchto hrobov, pričom následne o tomto návrhu rozhoduje mestské zastupiteľstvo. Naposledy sme do zoznamu chránených hrobov zaradili hrob Karola Zachara, známeho výrobcu fajok, ktorý vyrábala fajky z hlíny, tzv. štiavničky. Historické hroby sú jedinečnosť Banskej Štiavnice a my sa o takýto unikát musíme starať.

Na Slovensku majú viaceré samosprávy predovšetkým vo väčších mestách problém s krádežami. Zaznamenali ste aj na cintorínoch v Banskej Štiavnici zlodejov?

Zlodejov žiaľ, aj v Banskej Štiavnici. V minulosti sa stalo, že ukradli bustu maliara Jozefa Kollára. Páchatelia sa síce neskôr našli, ale bustu zničili natoľko, že sa už nedala použiť. Nejde našťastie o veľké vandalstvá, ktoré sa vo väčšine prípadov dajú vyriešiť v spolupráci s mestskou políciou. Na niektorých cintorínoch sme prostredníctvom kamier začali monitorovať kontajnery, aby sa pri nich netvorili nedovolené skládky, ale žiaľ, na pokrytie všetkých cintorínov kamerami nie sú technické, ani finančné možnosti.

Len nedávno ste spravili rekonštrukciu Domu smútku. Čo všetko sa podarilo spraviť?

Podarilo sa nám získať štedrého sponzora, ktorý investoval 30 000 eur do rekonštrukcie Domu smútku, čím sme mohli zmodernizovať tieto historické priestory, ktoré sme vybavili aj novým technickým vybavením. Opravili sme taktiež vonkajšok Domu smútku. Postupne obnovujeme aj niektoré historické hroby. Každý rok sa snažíme do oblasti pohrebništva vložiť nejaké finančné prostriedky nielen do údržby, ale aj do rekonštrukcie.

Niečo sa podarilo spraviť, aké plány máte do budúcnosti?

Veľmi by som chcela, aby sa nám podarilo zrekonštruovať ohradový múr na cintoríne Frauenberg. Dala som si taký

osobný cieľ, aby sme túto úlohu splnili tento alebo budúci rok, lebo už mňa osobne hnevá, keď chodím okolo tohto múra s poškodeným šindľom. Ďalej by sme chceli zrekonštruovať niektoré pamiatkové hroby a samozrejme, že sa staráme o vojnové hroby, ale aj niektoré opustené hroby.

Koľko by ste potrebovali finančných prostriedkov na to, aby ste mohli zrealizovať všetky plány v oblasti pohrebništva v Banskej Štiavnici?

Pokiaľ by sme chceli zrekonštruovať ohradový múr, pamätné hroby, ale aj zvonice, ktoré máme na cintorínoch, myslím si, že vôbec nepoviem prehnajú sumu 150 tisíc eur.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Hroby slávnych

Gerszó Mária

Gerszó Mária

(+ 1819 – † 1899)

Číslo hrobu 29 (foto hore)

Mária Gerszó bola študentská láska Andreja Sládkoviča. Narodila sa v druhom manželstve garbiarskeho majstra Karola Pischla, člena mestskej rady a váženého občana mesta (Pischlov dom). Andrej Sládkovič si počas štúdií na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici privyrábala doučovaním v bohatých rodinách. Doučoval aj synov rodiny Pischlovej, kde sa zblížil s Máriou. Zamilovali sa a ich nenaplnená láska inšpirovala Andreja Sládkoviča k napísaniu ľúbostnej lyrickej básne Marína.

Karol Zachar

(+ 2. 11. 1852 – † 22. 9. 1925)

Číslo hrobu 747, 748, 749 (foto vpravo hore)

Zakladateľ najznámejšej a poslednej dielne na výrobu hlinených fajok na Slovensku, banskoštiavnický rodák, člen mestského zastupiteľského zboru, okresného výboru a zakladajúci člen Katolíckeho zboru.

Tento banskoštiavnický rodák, syn krajčira sa pravdepodobne vyučil u zvolenského výrobcu fajok Eduarda Takáča. Najprv pracoval sám na svahu pod Paradajzom na Dolnej Resli, neskôr na Dolnej ulici. Osamostatnil sa v rokoch 1875 – 1880. V roku 1891 sa z existenčných dôvodov spojil s Helmuthom Gramatikom a na začiatku 20. storočia s výrobcom vrchnáčikov a kovaní na fajky Jozefom Veselým. Po jeho smrti dielňu prevzal v roku 1925 jeho synovec Rudolf Móczik s pôvodným firemným označením, definitívne zanikla v roku 1959. Karol Zachar bol najznámejším výrobcom hlinených fajok, tzv. štiavničiek, ktoré si svojou kvalitou získali dôležité miesto nielen na Slovensku, ale aj na celom svete. Štiavničky sa vyvážali do Nemecka, Talianska, Belgicka, Ruska, Kanady, Anglicka, Egypta, Indie, na Kubu, Mexika, i USA, prezentovali sa na mnohých svetových výstavách, kde získavali najvyššie ocenenia.

Karol Zachar

Jozef Kollár

(+ 8. 3. 1899 – † 21. 10. 1982)

Číslo hrobu 630, 631, 632 (foto dole)

Jozef Kollár bol maliarom. Študoval na piaristickom gymnáziu v Banskej Štiavnici a do roku 1917 na reálnom gymnáziu v Košiciach, kde súčasne študoval i na tamojšej maliarskej škole E. Halásza-Hradila. V štúdiu maliarstva pokračoval v rokoch 1920 – 1921 na Akadémii výtvarných umení v Mníchove a v rokoch 1922 – 1929 na Vysokej škole výtvarných umení v Budapešti u profesora J. Rudnaya. Potom prišiel na Slovensko. V roku 1931 bol na študijnom pobyte v Taliansku a po návrate v rokoch 1932 – 1933 sa snažil vytvoriť v Piešťanoch maliarsku kolóniu. Od roku 1937 žil a tvoril v Banskej Štiavnici. Prejavil sa ako intímny lyrik, inokedy ako tvorca veľkorysých panorám, monumentálnej skladby hmôt a farieb. V roku 1959 mu udelili titul zaslúžilého umelca, v roku 1969 bol vyznamenaný Radom práce a v roku 1972 mu bol udelený titul národný umelec.

Jozef Kollár

Asociácia zvýšila kvalifikáciu svojich členov

Už dlhodo si kladie Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb (SAPaKS) za cieľ zvyšovanie kvalifikácie svojich členov, aby boli na úrovni európskych štandardov. I preto zorganizovala pre svojich členov bezplatný kurz, ktorý je vo svojom výsledku vyšším stupňom vzdelania v oblasti pohrebniectva. V okolitých krajinách sa stretávame s odborníkmi, ktorí sa zaoberajú balzamovaním, konzervovaním (predĺženie doby možnosti vystavenia zosnulého), ale aj dokonalou úpravou zosnulej osoby do tej miery, aby sa zahľadili stopy posmrtných zmien či devastačných poranení.

Takmer každý človek sa už vo svojom živote stretol s telom zosnulého. Niektorí oň pohľadom ani nezavádajú, iní, zväčša blízka rodina si posledné pohľady na neho uchováva v pamäti dlhé roky. O to viac je zodpovednejšia úloha pripraviť jeho ostatky rodine tak, aby vyzeral len ako spiaci. Členovia SAPaKS si uvedomujú túto zodpovednosť a keďže ich práca sa nedá z hľadiska etiky propagovať v médiách tak ako reklamy na iné služby, uvedomujú si, že zákazníka si udržia a pritiahnu iba svojou povestou. Často sa nám stáva, že po dokonale pohrebe sa do pohrebnej služby dostaví človek, ktorý si vopred vyzistil podmienky poskytnutia služieb a vo svojom záвете potom určí, že si želá, aby jeho pohreb vykonal práve táto konkrétna pohrebná služba. Takéto skúsenosti majú práve členovia SAPaKS.

Otrasná spomienka

Posmrtná kozmetika nie je len o oholení a učesaní zosnulého. Toto praktikuju firmičky, ktoré sa držia svojho dvoj-dedinového rajónu a nikdy neboli v zahraničí, nehovoriac o tom, že nepoznajú ani súčasné trendy v pohrebniectve prezentované na výstavách. Im zverení zosnuli potom naháňajú iba strach. Pamätám si na pohreb príbuznej, na ktorej úpravu nebola ochota, skúsenosti, ani prostriedky. Dodnes, keď sa stretneme s blízkymi si živo vybavíme túto otrasnú spomienku. A pri tom stačí tak málo.

Prečo je dôležité zveriť svojho blízkeho do rúk odborníkom?

Pre nás, živých, smrťou našich blízkych končí ich existencia. Napriek tomu, že sú to telá, ktoré prechádzajú fyziologickými a biologickými zmenami, sa ich neraz dotýkame, bozkávame ich, a tak nevedomky na seba privolávame možné ohrozenie. Ak je však telo správne uložené (chladiace zariadenie) a následne dokonale pripravené, i takéto formy rozlúčky sú možné.

Treba si uvedomiť, že v ľudskom tele po smrti môžu bujniť aj najnebezpečnejšie hnilobné baktérie Clostridium tetani (Tetanus) a Clostridium perfringens (Gangréna). Tieto anaeróbne organizmy sú pre živého človeka fatálnou hrozbou. Ako prvé útočisko týchto baktérií po smrti ľudského jedinca je drsný povrch jazyka, teda miesto, ktoré je veľmi blízko oblasti, ktorej sa dotýkajú pozostalí pri poslednej rozlúčke. Dá sa povedať, že takmer všetky hnilobné baktérie, ktoré človek vo svojom tele má a pomáhajú mu tráviť či budovať imunitu, čakajú len na smrť svojho hostiteľa. Po jeho smrti po niekoľkých hodinách začínajú s rozkladom tela, a to sa tak stáva infikovaným. Podobne je to aj v prípade ak zosnulý vo svojom živote mal nákazu tuberkulózy. Spiaca nákaza sa po smrti človeka aktivuje a môže sa prenášať na živých. Samozrejme, telo v rukách odborníka je dokonale ošetrené. Zabezpečiť takýto stav tiel zosnulých je prvoradým cieľom členov SAPaKS.

Ako prebiehal kurz

Prednáška, workshop alebo kurz, nazvite to ako chcete, prebehol v sobotu 18. 4. 2015 v hoteli Astra v Bratislave. Organizátor sa obrátil na *Polskie Centrum Szkolnictwa Funeralnego*. V Poľsku je pohrebniectvo na porovnateľnej úrovni zo západnými krajinami. Jednak je to dané tradíciou, cirkevnou orientáciou poľského národa, jednak výškou príspevku štátu, ktorý na pohreb v súčasnosti prispieva sumou až jeden tisíc eur.

Okrem komentovanej videoprojekcie s priamymi autentickými postupmi si mali možnosť účastníci vyskúšať rekonštrukciu tvárovej časti na voskových modeloch. Videoprojekcia prebiehala v dvoch etapách. Prvá sa týkala celkovej bezpečnosti, dezinfekcie pracovníkov i upravovaného ľudského tela. Potom sa účastníci dozvedeli o postupoch pri zabezpečovaní čiastočnej

konzervácie, plnej konzervácie, realizovania thanatopraktík (balzamovanie). Lektor ďalej prezentoval viacero spôsobov rekonštrukcie, za použitia rôznych materiálov a postupov. Zvláštna časť sa zaoberala postupom pri úprave tvárovej oblasti, dekoltu a rúk. Iba pre zaujímavosť uvediem, že aj pracovníci v pohrebniectve používajú prípravky s podobnými účinkami aké má botox. Školiteľ Adam Ragiel z Poľska potvrdil, že človeka (zvlášť ženy) je možné touto technikou po smrti omladiť aj o pekných pár rokov. Asociácia sprostredkuje pre svojich členov distribúciu týchto prípravkov priamo od výrobcu.

Certifikát len pre absolventov kurzu

V každej pohrebnej službe, ktorá absolvovala tento kurz – work shop, nájdete i certifikát potvrdzujúci, že má oprávnenie na

takúto činnosť. Pre zaujímavosť, na základe informácií MMR ČR, podobnú certifikáciu s názvom „Pracovník pro vyšší hygienické zaopatrění zesnulých“ v ČR vydávajú na základe štátnej skúšky. Ministerstvo pro místní rozvoj je pripravené vydať a archivovať diplomy, ktoré majú hodnotu výučného listu. Ide o nový systém, zatiaľ (ku 18. 4. 2015) však ešte žiadna skúška neprebehla.

Byť členom Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb prináša čoraz viac výhod. Zároveň sa zvyšuje garancia ústretovosti voči občanovi v súvislosti s poskytovaním služieb s najvyšším štandardom. Jednoducho u člena SAPaKS je ich klient aj ich pánom.

Reportáž pripravil Pavel Ondera

Pohrebniectvo Ecker Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebniectvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495

NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

**Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

**NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnasluzba.sk**

Tri generácie v pohrebniectve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

TOPA
ECO - URNA

www.topa.sk

Urna je vyrobená z ekologicky
rozložiteľných materiálov

Kontakt: 0903 910 656
topa@topa.sk

DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á. Vámbéryho 53/10B, 929 01 **Dunajská Streda**
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

So smrťou rátame. Vždy nás zaskočí spôsob, akým sa k nám priblíži

Eutanázia v medicíne je umelé skrátenie ťažkého smrteľného zápasu, pomoc pri umieraní. Odchod z tohto sveta však máva rôzne podoby – predovšetkým netreba zabúdať na dôstojnosť. Primárka Oddelenia paliatívnej starostlivosti Národného onkologického ústavu MUDr. Kristína Križanová berie svoju náročnú prácu ako veľkú výzvu. Chce ukázať slovenskému medicínskemu svetu, že medicína je nielen víťaziaca, ale znamená aj zmiernovanie utrpenia. „Slovenské zdravotníctvo má pri integrovaní paliatívnej medicíny a starostlivosti ešte kus cesty pred sebou. Dúfajme, že už nie dlhjej.“

Úlohou paliatívnej medicíny a starostlivosti je udržať najvyššiu možnú kvalitu života pacienta až do jeho smrti. Stretávate sa vo svojej praxi s tým, že ťažko chorí ľudia uvažujú ukončiť svoj život eutanáziou, alebo do poslednej chvíle dúfajú, že sa vyliečia? Na túto otázku nemôžem odpovedať inak, než odpovedám posledné roky: len veľmi, veľmi zriedkavo nevyliciteľne chorý žiada o urýchlenie zomierania. O aktívnej eutanázii uvažujú hlavne zdraví ľudia, ktorí videli zomierať svojich blízkych napríklad na nádorové ochorenie a pamätajú si chradnutie, slabosť, opuchy, bolesti, aj keď to už bolo v období, kedy liečba bolesti bola dostupná, ale najmä nedostupnosť zdravotnej a sociálnej starostlivosti.

Medzi nevyliciteľne chorými sú aj optimisti aj pesimisti, depresia sa vyskytuje trochu častejšie ako v bežnej populácii. Sú pacienti – bojovníci, ktorí si nepripúšťajú možnosť, že by na svoje ochorenie zomreli a sú pacienti – realisti, ktorí hľadajú úľavu od ťažkostí a vyrovnávajú sa s koncom života. Sú pacienti – pesimisti, ktorí sa skôr odovzdane vkladajú do rúk svojim blízkym a zdravotníkom a neriešia svoj osobný záver života ako výzvu.

V absolútnej väčšine európskych krajín ako napr. Francúzsko, Taliansko, Veľká Británia, Slovensko a ďalších je povolená pasívna eutanázia. Vy používate skôr opisné pomenovanie – ukončenie liečby pacientom či ukončenie neúčinnnej liečby. V akých prípadoch sa pre ňu pacient či lekár najčastejšie rozhodne?

Terminológia týkajúca sa rozhodovania o liečebných postupoch pri nevyliciteľnom a progredujúcom ochorení sa v Európe pomaly zjednocuje. Musím zdôrazniť, že rozhodovanie o ďalšej liečbe by sa malo diať spolu s pacientom a podľa jeho predstáv. Náš model zdravotníctva je viac paternalistický ako je to v severnejších krajinách Európy alebo v USA: pacient sa spolieha na lekára, že sa správne rozhodne. Len niektorí pacienti si aktívne vyhľadávajú možnosti poskytovanej liečby a pýtajú sa na ňu lekára. Pacient má právo liečbu odmietnuť. Lekár má povinnosť zohľadniť všetky okolnosti týkajúce sa pacientovho zdravotného stavu a nežiaducich účinkov liečby a podľa toho mu určitý liečebný postup navrhnúť alebo nenavrhnúť. Pacient nemôže žiadať o taký medicínsky výkon, ktorý nezodpovedá súčasnému poznaniu a jeho zdravotnému stavu. Napriek tomu, že pacient je v centre zdravotníckej starostlivosti (alebo by mal byť), o ďalšom liečebnom postupe definitívne rozhoduje lekár.

V tom je zahrnutý aj problém ukončenia liečby pacientom alebo ukončenia neúčinnnej liečby lekárom. Nejde o pasívnu eutanáziu: v tomto slovnom spojení je význam, ktorý ukončenie neúčinnnej liečby nemá – skrátenie života odňatím liečby.

Primárka Oddelenia paliatívnej starostlivosti MUDr. Kristína Križanová

Ukončenie neúčinnnej liečby neznamená, že pacient bezprostredne zomrie, naopak, môže sa mať lepšie ako pri jej podávaní, pretože nemá jej toxicitu. Najviac sa o ukončení alebo nezačatí neúčinnnej liečby hovorí v kontexte intenzívnej starostlivosti o chorých, ktorí nemôžu vyjadriť svoj názor. Táto problematika sa však vinie celou medicínou, nielen intenzívnou.

Pokojné zomieranie alebo smrť v spánku sú štatisticky najmenej časté. Tí, čo zomierajú nečakane a bez rozlúčenia, už nič neriešia, zato nechávajú žiť rodiny, ktoré sa niekedy aj roky s takouto smrťou vyrovnávajú. Čo však v prípade nevyliciteľnej choroby – aké otázky si najčastejšie kladie zomierajúci človek na konci svojho života?

Chorý človek si kladie rôzne otázky v celom priebehu chronického ochorenia, počas zlepšenia, zhoršenia až po nezvratné zhoršovanie viacerých životných funkcií. Nevieť odpoveď na túto otázku zovšeobecniť. Iné otázky si kladú mladší ľudia, ktorí sa ešte starajú o neplnoleté deti a iné starší a starí ľudia, ktorí by teoreticky mali so smrťou počítať. Napriek tomu, že so smrťou rátame, vždy nás zaskočí spôsob, akým sa priblíži k nám osobne. Hľadať odpovede na to, aký má náš život zmysel v konečných fázach života je umením, ako si položiť otázku. Zmysel môže mať každý život, pokiaľ si ho živý, ale zomierajúci človek uvedomuje. Otázkou je, či pre pacienta v bezvedomí má význam zmysel, ktorý do jeho života vkladá niekto iný. Preto by bolo vhodné, aby aj na Slovensku došlo ku rozpravám o možnosti spísať „závet“ o vopred vyjadrenej dispozícii týkajúcej sa starostlivosti v období, keď o sebe pacient nebude môcť sám rozhodovať.

V susednom Česku sa za posledné roky viackrát diskutovalo o otázkach eutanázie – poslanci dokonca prerokovali návrh zákona o dôstojnej smrti, ktorý však napokon neprešiel. Na Slovensku sme v tomto smere značne

konzervatívni. Treba podľa vás hovoriť o tom, či umožniť človeku rozhodnúť sa pre smrť alebo nie?

Rozhovory, diskusiu o aktívnej eutanázii je potrebné viesť aj na Slovensku. Ide hlavne o to, nájsť dôvody, pre ktoré by ľudia uprednostnili asistované sebausmrtenie alebo aktívne ukončenie života (podaním injekcií) lekárom. Ak sa pokúsime eliminovať príčiny neznesiteľného utrpenia na konci života, znížime aj počet žiadostí o usmrtenie zo súcitu. Aj v krajinách, kde je povolené asistované sebausmrtenie a eutanázia počty takýchto úmrtí nestúpajú, pretože je veľmi dobrý prístup nevyliciteľne chorých a zomierajúcich ku všetkým formám paliatívnej starostlivosti.

Vy ste sa vo svojej profesnej kariére rozhodli pre odbor paliatívnej medicíny. S rôznymi životnými príbehmi, ktoré nekončia príliš šťastne, sa stretávate často. Čo podľa vás zomierajúcich najviac trápi v posledných chvíľach ich života? V čom sa im snažíte uľahčiť ich životnú púť?

Pre mňa osobne to bola na začiatku vzniku oddelenia paliatívnej medicíny v Národnom onkologickom ústave v Bratislave veľká výzva: ukázať slovenskému medicínskemu svetu, že medicína je aj na zmiernovanie utrpenia, že nie je len víťaziaca, ako si to mnohí lekári prajú. Sestry vedia o utrpení pacientov oveľa viac ako lekári, preto sa s nimi aj tak dobre spolupracuje pri starostlivosti o nevyliciteľne chorých a zomierajúcich. Medicínsky pohľad na pacienta s nevyliciteľným ochorením môže mať dve stanoviská. Lekár stojaci na poste víťaziacej medicíny vykonáva kauzálnu liečbu až do konca života, bez ohľadu na jej nežiaduce účinky a niekedy aj skrátenie života, a lekár stojaci na strane pacienta zameraný na úľavu od neznesiteľných telesných príznakov s využitím všetkých moderných technických možností. Optimálna je diskusia oboch medicínskych pohľadov a hľadanie najlepšieho riešenia pre určitého pacienta. Ide o bio-psycho-sociálnu jednotu ľudskej bytosti. Somatické a biologické ťažkosti (bolesti, nedostatok spánku,

dýchavica, ukrutná slabosť, chudnutie, strata pôvodného výzoru, opuchy, zmeny farby kože atď.) sú prekážkou riešenia psychických a sociálnych problémov.

Zvládnutie somatických ťažkostí, monitorovanie a neustále upravovanie terapie je bezpodmienečnou podmienkou na to, aby zomierajúci človek mohol riešiť svoje kontakty s rodinou, s priateľmi, rozlúčku so spolupracovníkmi, aby zvládol smútok z konca života a aby neupadol do úplnej rezignácie na aktivitu a do apatie. Slovenské zdravotníctvo má pri integrovaní paliatívnej medicíny a starostlivosti ešte kus cesty pred sebou. Dúfajme, že už nie dlhjej.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Ilustračné foto, Pavel Ondera

VEĽKOOBCHOD S URNAMI A POHREBNÝMI POMÔCKAMI

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 0911 238 978

Súdne lekárstvo

MUDr. Bc. Boris Ťažký: *Ľudské telo je pre nás zdrojom poznania*

Zatiaľ, čo zriaďovateľom súdnolekárskych a patologických pracovísk je Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS) a výučbu súdneho lekárstva zabezpečujú lekárske fakulty, súdnych lekárov na Slovensku odborne zastrešuje Slovenská súdnolekárska spoločnosť Slovenskej lekárskej spoločnosti (SSS SLS). O vývoji, súčasnosti a budúcnosti súdneho lekárstva na Slovensku sme sa rozprávali s predsedom SSS SLS MUDr. Bc. Borisom Ťažkým.

Koľko je súdnych lekárov na Slovensku?

SSS SLS ma v súčasnosti 84 členov. Treba však povedať, že registrujeme aj členov, ktorí v súčasnosti nepracujú na súdnolekárskom pracovisku, lebo sú v inom odbore, alebo sú na starobnom dôchodku. Na Slovensku je preto v súčasnosti približne 55 súdnych lekárov. Aktuálne je v období atestačnej prípravy pomerne veľa budúcich súdnych lekárov. Záujem o povolanie súdneho lekárstva je. Často sa však stretávame so situáciou, že mladí absolventi vnímajú súdne lekárstvo populárnym spôsobom, ale v skutočnosti si nie sú plne vedomí, do čoho idú. Povolanie vnímajú, podobne ako laická verejnosť, prostredníctvom seriálov, filmotvorby, čo nie je vždy tak. Takýto lekár po určitom čase z odboru odíde, lebo príde na to, že nie je pre nich zaujímavý. V každom prípade súdne lekárstvo je atraktívne.

Ako hodnotíte stav súdneho lekárstva na Slovensku?

Súdne lekárstvo sa vykonáva podľa štandardov, ktoré sú v súlade s harmonizačnými pravidlami Európskej rady pre súdne lekárstvo (ECLM), bolo tak už aj v minulosti, nakoľko naša súdnolekárska škola historicky vychádza z germánskej. Bolo

by však nerozumné, keby sme boli spokojní. Ako každý medicínsky odbor, aj my sa stretávame s novými trendami, ktoré by sme chceli čo najrýchlejšie prevziať aj do portfólia našich vyšetrení. Na druhej strane nám je jasné, že dnešný svet je riadený prevažne ekonomickými ukazovateľmi, z čoho vyplýva, že nie všetky nároky môžu byť aj naplnené. Momentálne je SSS SLS v období vypracovávaní novej súdnolekárskej koncepcie odboru súdne lekárstvo. Dochádza k určitej novelizácii koncepcie, ktorá hovorí o rozvoji odboru bez ohľadu na zriaďovateľa a ktorá plne integruje aj súdnolekársku toxikológiu ako neoddeliteľnú súčasť odboru súdneho lekárstva. Naša spoločnosť ďalej analyzuje a spracováva posudok k stanoveniu alkoholu v biologickom materiáli, čo je veľmi dôležité, nakoľko tento dokument slúži ako podklad pre rozhodovaciu činnosť iných orgánov a inštitúcií. Smerovanie súdneho lekárstva na Slovensku naznačí taktiež členská schôdza, ktorá bude zvolaná v máji tohto roku.

Slovenská súdnolekárska spoločnosť sa stala kolektívnym členom Európskej rady súdneho lekárstva, podieľa sa na jej činnosti, aproximácii a harmonizácii. Do akej miery máme na Slovensku kvalifikovaných odborníkov v porovnaní s inými krajinami únie?

SSS SLS sa ako platný člen Európskej rady súdneho lekárstva môže oprávnené porovnávať v rámci rôznych harmonizačných pravidiel, ktoré sú pre členské spoločnosti predkladané a záväzné. Máme štandardy, ktoré v mnohých oblastiach prevyšujú minimálne požiadavky, ktoré sú európskymi normami kladené. V tomto smere súdne lekárstvo na Slovensku naozaj využíva metódy a postupy na špičkovej úrovni.

Jedna z hlavných úloh súdneho lekára je nekroptická časť. Dá sa hovoriť o trendoch, ktoré pitvy odhaľujú?

Súdne lekárstvo nie je medicínsky odbor, ktorý je zameraný na to, aby liečil ľudí, ale aby odpovedal na ne zodpovedané otázky. V prvej polovici dvadsiateho storočia bol veľký rozmach domácej chémie, na čo reagovalo súdne lekárstvo tým, že zriadilo toxikologické pracoviská. V súčasnosti nemáme taký výskyt otráv, ale do popredia nám vystupujú omamné a psychotropné látky.

Za totalitného režimu bol viac-menej problém s alkoholom, teraz sa do popredia dostávajú aj iné látky. Veľmi časté sú obete násilnej trestnej činnosti a dopravné úrazy. Súdne lekárstvo je moderné, lebo vždy odráža dobu, v ktorej pôsobí.

V štatistikách uvádzate pitvy patologicko-anatomické, súdnolekárske a súdne. Ale samotná legislatíva nikde takéto delenie neuvádza...

Prehliadka mŕtveho a pitva je upravená v zákone 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v zákone 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov. ÚDZS prostredníctvom povereného lekára vykonáva prehliadku a indikuje tzv. patologicko-anatomickú (patologickú) alebo súdnolekársku (zdravotnobepečnostnú, zdravotnú) pitvu. Tzv. súdne pitvy sú pitvy nariadené podľa trestného poriadku prostredníctvom orgánu činného v trestnom konaní, alebo súdu. Orgánom v trestnom konaní je polícia alebo prokuratúra.

V akých prípadoch sa indikujú pitvy patologickoanatomické, súdnolekárske a súdne?

Z medicínskeho hľadiska delíme smrť na prirodzenú a takzvanú násilnú. Pitvy patologicko-anatomické sú vlastne pitvy v prípadoch úmrtí v ústavných zdravotníckych zariadeniach, ktoré boli navodené chorobnými príčinami. V zásade nemôže byť patologickoanatomická pitva v prípade, kde sa na smrti podieľal vonkajší faktor, ktorý môže byť chemický, fyzikálny, biologický. Z fyzikálneho hľadiska to môže byť termika, mechanika alebo elektronika. Akýkoľvek vonkajší faktor, ktorý pôsobí v nadlimitej miere, je pre ľudský organizmus násilný, lebo ho poškodzuje. Súdnolekárska pitva, ktorá je označovaná aj ako zdravotno-bezpečnostná, alebo zdravotná je pitva zomrelého väčšinou mimo zdravotníckeho zariadenia, v teréne, alebo v zdravotníckom zariadení, ak sa na jeho úmrtí podieľal vonkajší faktor, napríklad podchladenie, zlomenina, strelné poranenie a podobne. Súdnolekárska pitva sa taktiež indikuje v prípade smrti v zdravotníckom zariadení, keď je podozrenie zo zanedbania lekárskej starostlivosti v zdravotníckom zariadení. Samozrejme, s výnimkou prípadov, pokiaľ do toho nevstupujú orgány činné v trestnom konaní, ktoré by nariaďovali súdnu pitvu podľa trestného poriadku.

Primár SL a PA pracoviska v Banskej Bystrici MUDr. Bc. Boris Ťažký

Dá sa hovoriť o významoch jednotlivých druhov pitiev?

Áno, každá z týchto autopsií má trochu iný účel, prečo sa robí. Patologickoanatomická pitva má asi tri základné významy, a to je výchovnovzdelávacia, vedecká a kontrolná funkcia. Výchovná a vzdelávacia funkcia slúži pre klinického lekára, aby videl morfológickú korelát toho, čo zistil on sám. Klinický lekár môže porovnať so závermi pitvy výsledky svojich vyšetrení ako je odber krvi, röntgen, CT či MR. Budete prekvapení, ale napriek tomu, že žijeme v modernej dobe, stále existuje diskrepancia medzi pitevným nálezom a výsledkami niektorých zobrazovacích metód. Výchovnovzdelávacia funkcia je prínosná nie len pre klinického lekára, ale aj pre medikov. Vedecká funkcia zase súvisí so štúdiom nových chorobných jednotiek, alebo iných existujúcich chorobných jednotiek. Kontrolná, alebo dohľadová funkcia súvisí s tým, či bola správne stanovená diagnóza alebo vhodne indikovaná liečba. V prípade súdnolekárskych pitiev sa pripájajú ďalšie momenty. Stanoviť, či smrť nastala z chorobných príčin alebo pôsobením vonkajšieho násillia, prípadne vyšpecifikovať zavinenie inou osobou.

Súdnolekárska pitva má veľký význam v odhaľovaní trestnej činnosti a má aj dôležitý význam z epidemiologického pohľadu, aby zo štatistik vyplývala epidemiológia a chorobnosť. Súdna pitva je znalecký úkon, vykonávajú ho znalci zapísaní do zoznamu. Úlohou každého znaleckého úkonu je zodpovedať na otázky, ktoré položil zadávateľ tohto úkonu.

Vývíja sa nejakým spôsobom postup autopsie, alebo sa robí tak, ako napríklad pred päťdesiatimi rokmi?

Tradičná súdnolekárska škola vychádza z nemeckého a rakúskeho súdneho lekárstva, ktorá je postavená správne. Navyše, Európska rada súdneho lekárstva vydala harmonizačné pravidlá

MUDr. Ivana Komáreková a MUDr. Bc. Boris Ťažký

pre výkon pitvy, podľa ktorých aj slovenskí súdni lekári presne postupujú, takže to pre nás nie je žiadne novum. Pitevná časť zahŕňa v prvom rade morfológické techniky, čo znamená, že sa študuje zmena tvaru, či už na úrovni makroskopickkej, alebo mikroskopickkej. V tejto úrovni máme možno kvalitnejšie mikroskopy, ale v zásade princíp zostáva. K týmto metodikám navyše moderná doba prináša isté bonusy v podobe zobrazovacích rádiologických metód ako röntgen, CT, či MR. Pri histológii používame taktiež nové metódy a nové farbenia. Do popredia sa dostáva takzvaná imunohistochemia, takže vývoj ide jednoznačne dopredu. V poslednom čase sa v niektorých krajinách intenzívnejšie hovorí o virtopsii, teda virtuálnej pitve, ktorá by mala byť vykonávaná na základe zobrazenia tela viacerými zobrazovacími technikami (magnetická rezonancia, zobrazenie ciev prostredníctvom počítačovej tomografie vo variante angiografie) spojeného s odberom reprezentatívnych vzoriek biologického materiálu.

Aké sú hlavné výhody virtuálnej pitvy?

Angiografia napríklad dokáže odhaliť citlivejšie cievne uzávery, ktoré sa podieľajú na vzniku infarktov, alebo mozgových príhod, a to v ich včasných fázach. Ďalej by táto virtopsia mala byť spojená aj s tým, že z miest, ktoré sú identifikované ako chorobné ložiská, sa následne odoberá materiál na mikroskopické vyšetrenie. Virtopsia má svoje plusy a mínusy. V súčasnosti sa robí veľa porovnávacích štúdií, do akej miery je nález zodpovedajúci skutočnosti. Na Slovensku sa zatiaľ nestretávame s tendenciou vykonávať virtopsiu. S myšlienkou vykonávať virtuálne pitvy sa v súčasnosti pohrávajú najmä vo Švajčiarsku a Nemecku.

V laickej verejnosti sa lekári často stretávajú s nesúhlasom pozostalých, aby boli ich zosnulí pitvaní. Aký je význam autopsie?

Netvrdím, že pitvy je potrebné robiť paušálne. Pokiaľ je jasné, ako prebehol diagnostický proces, pitva nie je účelná. Pokiaľ však existujú vážne diagnostické nejasnosti, pitva by mala byť nariadená. Rád by som zdôraznil, že pitva má veľký význam pre pozostalých. Napríklad nedávno sme pitvali 28 ročnú ženu, ktorá zomrela v nemocnici s neurologickými a infekčnými príznakmi. Pri pitve sme zistili, že mala zvláštny typ geneticky podmieneného ochorenia. Dozvedeli sme sa, že jej otec zomrel približne vo veku 30 rokov a bola u neho stanovená diagnóza progresívnej multifokálnej leukoencefalopatie. Táto diagnóza nás prekvapila, nakoľko u dcéry sme zistili úplne iný typ ochorenia. Nakoniec sme prišli nato, že otec nebol vôbec pitvaný. Žiaľ, o pár mesiacov sme pitvali syna tohto otca, kde nález potvrdil tú istú diagnózu, ktorú sme stanovili už u jeho dcéry. Na základe toho

sme mohli tvrdiť, že diagnóza, ktorá bola stanovená u otca, nebola správna. Pátraním sme zistili, že v rodine z otcovej strany bolo takýchto úmrtí viac. Záver je taký, že ak by bol otec po úmrtí pitvaný, tak by sa vedelo, akú diagnózu môžu mať jeho deti a možno súčasná experimentálna liečba takýchto ochorení by mohla viesť k experimentálnej transplantácii, respektíve k eliminácii patologického proteínu. Jednoducho, aj v tomto prípade by rodinný príbeh mohol vyzeráť inak, a preto má veľký prínos pre pozostalých, ak ľudia poznajú svoj zdravotný stav aj cez pitvu blízkeho.

Verejnosť má nesprávny pohľad na pitvu zrejme aj vďaka filmom a seriálom zo súdnolekárskeho prostredia. Do akej miery vnímate ako autentickú filmovú prezentáciu práce súdnych lekárov?

Pozerám sa na to s úsmevom. Je možno na škodu veci, že laická verejnosť si myslí, že v skutočnosti všetky pitevne a laboratória pracujú takým spôsobom, ako to vidí televízny alebo filmový divák. Veď si pozrite napríklad známy rakúsky seriál, kde vám behá pes a v tom prídí súdny lekár s motýlikom, chytí mŕtvolu za ruku, pozrie sa na hodinky a povie, že smrť nastala vtedy a vtedy, čo je veľké skreslenie. Súdny lekár vôbec neurčuje presný čas smrti, ale dobu, ktorá mohla uplynúť od smrti po prehliadku. My tento čas nazývame „post mortem interval“ a vždy ho určujeme na základe objektivizovania posmrtných zmien. A preto sa len usmievam nad takýmito seriálmi. Je mi jasné, že zámer tvorcu a umelca je úplne iný.

Aká bola vaša cesta k súdnemu lekárstvu?

Moja cesta k súdnemu lekárstvu viedla cez patologickú anatómiu. V podstate som sa k súdnemu lekárstvu dostal práve spojením pracovísk so vznikom ÚDZS. Rýchlo som zistil, že súdnolekárska nekropsia je „živá“, čo ma na tejto práci najviac zaujalo. Osobne musím mať pocit, že výsledok mojej práce je užitočný. Chodíme na kongresy do zahraničia, na ktorých sa môžeme porovnávať s kolegami. Tak ako oni prezentujú svoje prípady, my prezentujeme svoje a sme spokojní, že sa nemáme za čo hanbiť, máme byť na čo hrdí. Súdne lekárstvo je práca, ktorá je mnohofarebná, rôznorodá, spojená s komunikáciou s mnohými subjektmi vonkajšieho prostredia. Často sme v podstate tí poslední, ktorí dokážu obhájiť zomrelého, niečo ako jeho „advokáti“. Práca súdneho lekára má naplňa.

Spomínali ste, že do súdneho lekárstva prichádzajú nielen moderné mikroskopy, ale aj možnosť virtuálnej pitvy. Nehrozí, že postupným automatizovaním bude v budúcnosti súdny lekár nahradený strojom?

Bojím sa, že počas môjho života nie, aj keď by to možno bolo zaujímavé. Som presvedčený, že účasť ľudského mozgu, vedomostí, skúseností a zručností v rámci procesu stanovenia príčiny smrti bude vždy potrebná. Napriek technickému pokroku a novým metódam, ktoré prichádzajú a sú spojené s väčšou či menšou mierou chybovosti, ten ľudský mozog prítomný bude. Napríklad v minulosti fungovali laboratórne odbory tak, že pri mikroskope sedeli laborantky, ktoré pracne počítali a násobili údaje, aby vedeli stanoviť počet leukocytov. Dnes tieto údaje spracuje prístroj. V patologickkej anatómii však stále neexistuje stroj, ktorý by nahradil človeka, ktorý na základe mikroskopu definuje zdravé a choré tkanivo, a ak je choré, či ide o zápal alebo o nádor malígny, alebo benígny atď. Napríklad oči pri pitve môže čiastočne nahradiť zobrazovacia technika ako CT s angiografiou, alebo MR, ale veľakrát sa stretávame s tým, že existuje diskrepancia nálezov zobrazovacích metodík s pitevným nálezom. Možno v budúcnosti nastane spájanie metodík, ale vždy v centre vidím človeka, súdneho lekára, ktorý má svoj mozog, oči, ruky a všetky zmysly a k tomu ešte pripojí nejaký šiesty zmysel.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

O matrike hovorí Mgr. Zuzana Dinková

Na smrť – úmrtie nikdy nie sme pripravení, aj keď vieme, že raz prídí. Je to koniec, nezvratná udalosť. Evokuje vo mne rešpekt, veľký smútok, mnoho nevypovedaných slov, činov.

Úmrtie prídí z chorobných príčin, alebo len tak náhodou a nečakane. Nevyberá si ani vek. Tak ako každé narodenie, tak aj každé úmrtie je evidované matrikou, štátnou evidenciou o osobnom stave fyzických osôb. Evidencia každého narodeného aj zomretého je v Slovenskej republike jedinečná vďaka matričným úradom (pred rokom 1950 evidenciu viedli cirkevné matriky) zodpovedným za vedenie matrik, za systém presnej a precíznej evidencie, za jednotný informačný systém s bezpečnou prevádzkou a ochranou údajov. Dobré, že vnikol, zachoval sa a nikto ho nezrušil.

Úmrtie je povinný oznámiť matričnému úradu prehliadajúci lekár neodkladne, najneskôr do troch pracovných dní po prehliadke mŕtveho. Ďalšie údaje na zápis do knihy úmrtia poskytnie osoba, ktorá vybavuje pohreb, najneskôr do piatich dní, keď sa dozvedela o úmrtí. Ak osoba, ktorá vybavuje pohreb, prípadne splnomocní pohrebnú službu vybavením úmrtia na matrike, predloží matričnému úradu doklad totožnosti nebohého, vrátane listu o prehliadke mŕtveho, ktorý vypisuje a podpisuje prehliadajúci lekár, vydanie úmrtného listu a odhlásenie nebohého z evidencie býva spravidla bezproblémové a na počkanie.

Postup pri nájdení mŕtveho, ktorého totožnosť nie je známa, je veľmi zložitý a náročný na čas. Prehliadajúci lekár určí miesto, približný dátum úmrtia, pri starších mŕtvolách len mesiac a rok

úmrtia, ako aj pravdepodobný vek a pohlavie. Telo nebohého je odoslané na súdnoznaleckú pitvu. Pri nájdení mŕtveho, ktorého totožnosť nie je známa, musí byť vždy prítomný vyšetrovateľ Okresného riaditeľstva Policajného zboru, ktorý do vyjadrenia OR PZ zapíše čas, miesto a okolnosti, za ktorých sa mŕtvola našla, opis odevu a iných predmetov, ktoré majú vzťah k zisteniu totožnosti nájdennej mŕtvolky, jej zvláštne znaky, predmety, ktoré mala pri sebe (napr. hodinky, retiazku...)

V evidencii úmrtnej matriky je zápis o mene a priezvisku iba „Nezistené“, a tak je aj vystavený úmrtný list. V takomto prípade matričnému úradu zasiela Okresná prokuratúra súhlas na pochovanie mŕtvolky. Pochovanie zabezpečí obecný úrad v územnom obvode, kde sa mŕtvola našla.

Ak sa časom potvrdí totožnosť neznámej mŕtvolky na základe spoznania rodinnými príslušníkmi, v zložitých prípadoch aj testom DNA, vyšetrovateľ vydá potvrdenie o osobe a jej osobných údajoch matričnému úradu. Matričný úrad vykoná dodatočný záznam a pozostalým vydá úmrtný list.

Pri každom úmrtí si matričný úrad plní oznamovaciu povinnosť a zasiela oznámenia o úmrtí na:

1. Evidenciu obyvateľstva (príslušnú podľa trvalého pobytu zomretého)
2. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou
3. Okresný súd príslušný podľa trvalého pobytu zomretého
4. Daňový úrad
5. Sociálnu poisťovňu
6. Generálnu prokuratúru SR, Register trestov
7. Územnú vojenskú správu v prípade, že zomretý mal do 55 rokov
8. Pracovisko Štatistického úradu SR

Pripravila Mgr. Zuzana Dinková

www.zastupitelstvo.eu

Vyskúšajte základný balík zdarma!

- Digitálne zastupiteľstvo
- Transparentná obec
- Minimálne náklady
- Okamžite k dispozícii
- Zasadnutia
- Materiály
- Uznesenia
- Záväzné nariadenia

Zachraňujú ľudské životy. Voda je ich živlom

Pamätáte sa na kultový americký seriál Baywatch – Pobrežná hliadka? V ňom hviezdili herci ako záchranári na jednej z kalifornských pláží a viac spopularizovali tému, pri ktorej išlo často o život. O život však často ide aj na slovenských jazerách či priehradách, kde sa každoročne utopí 130 až 150 ľudí. Ako v rozhovore tvrdí PaedDr. Igor Baran, PhD z Fakulty telesnej výchovy a športu UK v Bratislave a prezident Vodnej Záchrannej služby Slovenského červeného kríža, štatistiky sú neúprosne:

„Málo ľudí si uvedomuje, že smrť utopením je hneď na druhom mieste po dopravných nehodách. Toto číslo je v porovnaní s prírodnými krajinami veľmi vysoké. Keď porovnáme napríklad 800 kilometrov dlhé pobrežie Chorvátska, kde ročne zaevidujú iba 20 – 25 utopených, z toho viac ako tretinu potápačov, ide na Slovensku o skutočne obrovské číslo.“

Prečo ste sa vo svojej praxi rozhodli zamerať práve na záchranu topiacich sa a čo vás k tomu viedlo?

Po strednej škole som nastúpil na Fakultu telesnej výchovy a športu Univerzity Komenského v Bratislave. Deväť rokov som dovtedy hral aktívne volejbal, čiže žil som športom. Po nástupe na fakultu ma oslovil môj pedagóg a známy plavecký tréner Marián Filčák, ktorý ma pritiahol k potápaniu. Patril k spoluzakladateľom Vodnej záchrannej služby na Slovensku spolu s ďalšími kolegami. Tam som sa prvýkrát dostal k práci vodného záchranára, postupne som sa zapájal do školickej činnosti a získal som na to aj potrebnú kvalifikáciu. Rokmi som sa dopracoval k pozícii viceprezidenta a v súčasnosti vykonávať už druhé štvorročné volebné obdobie funkciu prezidenta tejto organizácie. Okrem toho pôsobím v Bratislavskom kraji ako vedúci školiaceho strediska, ktoré pôsobí pri Fakulte telesnej výchovy a športu a patrí pod územný spolok SČK mesta Bratislava.

Predstavte nám bližšie aktivity Vodnej záchrannej služby.

Vodná záchranná služba Slovenského Červeného kríža (VZS SČK) je osobitnou zložkou Slovenského Červeného kríža (SČK) so špeciálnym a výberovým zameraním. Sme riadnym členom medzinárodnej organizácie vodných záchranárov International Life Saving Federation (ILS). Našimi aktivitami zasahujeme zhruba na 338 kilometroch prírodných a umelých vodných nádrží (z toho 10 najväčších na Slovensku v dĺžke 190 kilometrov štvorcových). Dozeráme na vodné toky v dĺžke 49 774,8 kilometrov a umelé kanály v dĺžke 7 518 kilometrov, ale aj 252 krytých bazénov a plavárni. Našu organizačnú štruktúru tvorí osem miestnych spolkov (Bratislava, Liptovský Mikuláš, Prešov, Snina, Michalovce, Levice, Komárno a Dunajská Streda) a tri školiace strediská (Bratislava, Liptovský Mikuláš a Prešov).

Medzi naše najdôležitejšie aktivity patrí školenie plavcov záchrancov, preventívna a záchranná činnosť na vodných plochách, bazénoch, kúpaliskách, zariadeniach pre vodné atrakcie, športová činnosť doma i v zahraničí, ale aj medzinárodná výmena informácií o záchrane na vode. Preventívnu a záchrannú činnosť vykonávame na otvorených vodných plochách, ako je napríklad Liptovská Mara, Zemplínska Šírava, Domaša, Vinné, Zlaté piesky, Kuchajda, Draždiak a podobne, najmä v dobe letnej sezóny. Na krytých bazénoch slúžia najmä profesionálni plavčíci, ktorí absolvovali potrebné školenie, ale aj dobrovoľní plavčíci záchranári, ktorí vopredávajú predovšetkým v čase zvýšenej návštevnosti.

PaedDr. Igor Baran, PhD., prezident Vodnej Záchrannej služby

Kto tvorí tím Vodnej záchrannej služby a ako je to so záujmom o vaše školenia?

Naším hlavným cieľom je skvalitnenie a zefektívnenie bezpečnosti kúpajúcich sa osôb pod dozorom profesionálnych záchranárov a plavčikov. Ponúkame im možnosť získania profesionálnej licencie v jednotlivých oblastiach záchran, potápania a plávania. Všetky naše edukačné programy sú v súlade s platnou legislatívou a normami EÚ. Vo svete patria medzi najviac uznávané a vyhľadávané kurzy. Za doterajšie obdobie máme v našich radoch viac ako 2 000 vyškolených plavčikov, viac ako 1 000 vyškolených rekreačných potápačov, viac ako 1 000 vyškolených detí v kurzoch plávania a viac ako 100 učiteľov plávania. Takmer 75 percent našich záujemcov o kurz plavčika tvoria študenti, ktorí si chcú privyrábať v lete na kúpaliskách či bazénoch. Pri hlavnom zárobku je totiž funkcia plavčika finančne výrazne podhodnotená, a preto ju vykonávajú najmä seniori alebo takí, ktorí si takto privyrábajú popri svojom hlavnom zárobku. Pod vplyvom tlaku hlavne z odboru hygieny, je kurz plavčikov nutný aj pre prevádzkovateľov sún, kde je zvyčajne umiestnený aj malý bazén.

Vyhovuje vám súčasná legislatíva, ako je nastavená?

Legislatíva je absolútne nevyhovujúca. Exaktne problematiku plavčikov riešil do roku 2013 hlavne Zákon č. 355/2007. Ten napríklad určoval prevádzkovateľom, že musia zabezpečiť len dostatočný počet plavčikov a miestnosť na poskytnutie prvej pomoci. Od júla 2013 sa v zákone č. 355/2007 rieši počet plavčikov, ale nerieši sa poskytovanie prvej pomoci plavčíkom. Prevádzkovateľ umelého kúpaliska je povinný zabezpečiť stály dohľad počtom plavčikov tak, aby na najviac dva neplavecké bazény dohliadal aspoň jeden plavčík, na plavecký bazén s dĺžkou do 25 metrov tiež aspoň jeden plavčík a nad dĺžku 25 metrov aspoň dvaja plavčíci. Na vodné atrakcie musí podľa legislatívy dohliadať aspoň jeden plavčík pri dopade.

Avšak zásadnou vecou, ktorá v tomto zákone absentuje je jasná definícia náplne pracovných činností, kvalifikačné predpoklady, respektíve potrebné záchranné zručnosti plavčika. V praxi sa môžeme stretnúť s tým, že tzv. „plavčíci“, ktorí vykonávajú dozor na kúpaliskách, neabsolvovali ani akreditovaný kurz prvej pomoci. Snažíme sa vrátiť k smernici, ktorá platila od roku 1974 a týkala sa prevádzkovateľov bazénov v správe národných výborov. Tá bola vynikajúca pre našu prácu a s drobnými úpravami vzhľadom k novodobej situácii by sa mohla upraviť.

Aké sú vaše vízie v tomto smere a čo by ste radi zmenili?

Máme v pláne zjednotiť inštitúcie, ktoré sa v súčasnosti zaoberajú vzdelávaním plavčikov a ustanoviť kvalifikačné predpoklady na výkon tejto funkcie. Ďalej chceme zdefinovať inštitúciu, ktorá môže vykonávať akreditované kurzy prvej pomoci pre plavčikov za účelom získania odbornej spôsobilosti a vydávať príslušné potvrdenia. Považujeme za potrebné zjednotiť požiadavky na kvalifikáciu i vzdelávanie plavčikov a tiež určiť obsahovú a časovú náplň kurzov pre daný účel. Potrebujeme doriešiť problematiku pre otvorené prírodné a umelé vodné plochy z hľadiska kvalifikácie a počtov plavčikov/vodných záchranárov v určených sektoroch dohľadu. Pri presadzovaní týchto nových zámerov v oblasti legislatívy narážame spravidla na ekonomiku. Napríklad Chorváti majú 800 kilometrov dlhé pobrežie, kde ročne zaevidujú iba 20 až 25 utopených, z toho viac ako tretinu tvoria potápači, prípadne tí, ktorí prevádzkujú rizikové vodné športy. Dôležité je, že všetky letoviská, ktoré požívajú z vysokej návštevnosti pri vode, prispievajú na činnosť vodnej záchrannej služby. Ak si zoberiete napríklad Zlaté Piesky pri Bratislave, tam pred rokom 1989 pôsobilo 8 až 12 plavčikov, dnes tam slúžia dvaja. Hoci mnohí nás berú ako suchozemskú krajinu, nie je to celkom pravda. Na Slovensku máme približne 332 prírodných jazier a priehrad, z ktorých len 10 najväčších zaberá plochu 190 kilometrov štvorcových. Kúpeme sa aj v riekach, ktoré dosahujú na našom území približne 49-tisíc kilometrov. Na kúpanie využívame aj viac ako 225 bazénov a aquaparkov.

Prezradte, ktoré sú najčastejšie príčiny utopenia?

Slováci aj z finančných dôvodov radi vyhľadávajú otvorené vodné plochy. Plávanie sa pohybuje na prvej či druhej priečke obľúbenosti v trávení voľného času. Je lacné, zdravé a všeobecne dobre prístupné. Ak napríklad niekto býva pri Hrone, bolo by iluzórne očakávať, že si zaplatí vstupné do vodného raja. Štatistika utopených ľudí, ktorú sledujeme od roku 1986, je neustále vysoká. Dá sa povedať, že 70 percent z počtu utopených, ktorý sa za 10 rokov pohybuje na úrovni 1 300, teda 130 ročne, predstavujú práve úmrtia vo vodných tokoch. Celkovo sa za sledované obdobie od roku 1986 utopilo 3 174 ľudí. Na svedomí to má aj plavecká negramotnosť a podcenenie vlastných síl či celkovej situácie. Medzi najčastejšie príčiny utopenia patrí najmä konzumácia alkoholu a zlyhanie telesných orgánov. Veľmi veľa prípadov utopenia nastáva vplyvom zlyhania telesných funkcií z dôvodu šoku, ktorý organizmus môže dostať po slnení a následnom skočení do chladnej vody.

Nie raz sa najmä v letných mesiacoch stretávame aj s utopením detí, najmä na otvorených vodných plochách. Ako vnímate plaveckú prípravu detí už na školách?

Za posledné roky pozorujeme znížené schopnosti plávania u detí, a to v dôsledku absencie základných plaveckých výcvikov na základných školách. Do roku 1989 fungoval v rámci povinnej školskej dochádzky odborný plavecký výcvik v 3. ročníku základnej školy. Žiaci sa v 15-hodinovom bloku naučili plávať, alebo aspoň dokázali pochopiť, ako sa majú dostať z vody, keď do nej mimovoľne padnú. Tieto základné schopnosti na prežitie sa u detí vypestovali. Žiaľbohu, ekonomická situácia sa po roku 1989 výrazne zmenila aj z hľadiska financovania škôl. Len v niektorých z nich majú výcvik financovaný sponzormi. Práve preto v štatistikách v rokoch 1990 až 2000 nám stúpol nárast utopených detí do veku 10 rokov o 15 percent.

Ktoré sú miesta najrizikovejšie pre utopenie?

Počas horúcich letných dní ľudia najradšej relaxujú pri vode. Niektorí dávajú prednosť kúpaliskám, iní kúpaniu v riekach či vodných nádržiach. Jednoznačne sú najrizikovejšie rieky, čiže tečúce vody. Predovšetkým všetkým plavcom bez rozdielu veku radím, aby nestrácali rozum. Pri kúpaní je na mieste ostražitosť. Veľmi dôležité je vchádzať do vody pomaly, pretože prehriaty organizmus nemusí zvládnuť prechod zo slnka do studenej vody. Kúpať by sa za žiadnych okolností nemali ľudia pod vplyvom alkoholu. Skok do vody, ak odhliadneme od množstva prípadov, keď skokani narazili hlavou do plytkého dna a buď prišli o život, alebo zostali invalidmi po celý život, je pre organizmus stres. Postupné vchádzanie do vody mu dá šancu prispôbiť sa. Na prírodných kúpaliskách alebo v riekach sa nekúpte v neznámej vode. Rešpektujte označenia zákazu kúpania a upozornenia v okolí vodnej plochy. Do hĺbokej vody by mali ísť iba zdatní plavci, aj to nie jednotlivci. Taktiež nezaškodí naštudovať si základné pravidlá prvej pomoci a pre prípad núdze mať v telefóne uložené čísla na záchranné zložky. Veľmi dobrý systém majú zavedený napríklad v Nemecku. Riadia sa výcvikovým manuálom ešte z čias Paula von Hindenburga a aj bežnú populáciu vedú k tomu, aby vedela poskytovať základnú zdravotnú službu topiacemu sa. Ak tam porušíte predpisy a plávate na zakázanom mieste, záchranári vás vytiahnu z vody, dostanete pokutu od polície a ste obžalovaný zo spáchania trestného činu.

Ako teda niekomu pomôcť, ak vidíme, že bojuje v posledných chvíľach o život?

Topiaci sa býva nebezpečný. Záchrana je pre neho tou „plávajúcou slamkou“, ktorej sa snaží chytiť. Situácia, keď sa amatérsky záchranár dostane do kontaktu s topiacim, môže mať osudné následky aj pre záchrancu. Už sa stalo, že ho obeť stiahla so sebou a utopili sa obaja. Na uvoľnenie zo zovretia topiaceho použite akékoľvek chvaty. Potenciálny záchranár musí chrániť aj svoj život. V našich výcvikových kurzoch zdôrazňujem, že pri uvoľňovaní zo zovretia možno použiť aj techniky, ktoré poškodia zdravie topiaceho, napríklad zlomenie ruky, vyklbenie ramena a podobne, ale následne umožnia jeho pevné uchopenie a dotiahnutie k brehu. Základom je nepodľahnúť panike. Utopiť sa dá aj vo veľmi plytkej vode. Už pár vdychnutých kvapiek môže spôsobiť silný krč dýchacích ciest a postihnutý sa môže utopiť. Je to vlastne udusenie, pri ktorom voda zabráni prístupu vzduchu do pľúc. Ak je mozog bez kyslíka, postihnutý rýchlo stráca vedomie, hrozí mu úmrtie alebo nezvratné poškodenie mozgu.

Otázka na záver. Čo odporúčate tým, ktorí majú záujem stať sa záchranármi a nasledovali vás?

Americký seriál Baywatch pred pár rokmi spopularizoval záchrannú službu aj u nás na Slovensku. Stále však tvrdím, že herci predstavovali najhorších plavčikov, akých si viete predstaviť. Museli ísť totiž do vody. Pre mňa je najlepší plavčík – opálený, suchý, s pískalkou, pričom 90 percent jeho aktivít spočíva v prevencii. Taký, ktorý vie vďaka svojej predvídavosti a šikovnosti zabrániť nebezpečným situáciám. Práve predvídavosť by mala zabrániť situáciám, pri ktorých ide o život a pri ktorých musí plavčík za záchranu života nasadzovať aj ten vlastný. V každom našom kurze je približne 15 až 25 ľudí a ich vzdelávanie pozostáva z teoretickej a praktickej časti. Praktická časť obsahuje plávanie, záchranu topiaceho sa, rôzne vyslobodzovacie chvaty či vynášanie topiaceho sa. V teoretickej časti je okrem iného obsiahnutá prvá predlekárska pomoc a meteorológia. Záverečné skúšky sú zložené z ústnej aj písomnej odpovede. V praxi však musia byť v každej chvíli pripravení na to, že budú musieť bojovať zo všetkých síl, aby zachránili to najcennejšie – ľudský život.

Pripravila Zuzana Voštenáková, foto VZS

Tetralogie o smrti v Národním muzeu

Mgr. Jaroslav Šejvl

Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Ve čtvrtek 19. března 2015 se otevřely pro širokou veřejnost brány Nové budovy Národního muzea s tematickou výstavou zaměřenou na smrt (www.smrtvmuzeu.cz). Jedná se o poslední část tetralogie, kterou pro své návštěvníky v loňském a letošním roce připravilo Národní muzeum v rámci nevšedního výstavního cyklu o smrti. Nyní je celý výstavní cyklus dostupný pro návštěvníky a tvoří kompaktní celek.

Pokud máte zájem, přijměte tedy moji stručnou pozvánku na skutečně nevšední prohlídku po jednotlivých muzeích Národního muzea, které spojuje jeden motiv – Smrt. Aby návštěvníkovi cesta dobře ubíhala, a nemusel se na svých cestách vracet, začneme v Musaionu v Kinského zahradě s výstavou nazvanou „Onen svět“. Pak pokračujeme Karmelitskou ulicí a navštívíme České muzeum hudby, kde nás přivítá výstava „Smrt kmotříčka“. Z muzea se příjemnou procházkou dostaneme na Kampu a přes Karlův most na Staré město – odtud je to již jen kousek do Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur s výstavou „Rituály smrti“ – a na závěr nás očekává Nová budova Národního muzea s výstavou nazvanou „Smrt“ a „Smrtelné slasti“.

Onen svět

Výstava ukazuje, jak se lidé vyrovnávali s úmrtím jim blízkých. Smrt našich blízkých byla a je vždy bolestivou událostí. Rituály spojené s odcházením, a pohřbíváním nám mohou pomoci se s touto bolestivou událostí vyrovnat. Je to nejen rituál posledního rozloučení s tím, kdo umírá a případné vzájemné odpuštění, ale i pohřební rituál a truchlení. Snahou živých bylo v minulosti i usnadnit zemřelému přechod na Onen svět; i této oblasti si výstava všímá.

Smrt kmotříčka

Výstava se ve své podstatě zaměřila zejména na vnímání a chápání smrti v celém širokém spektru umění – literatura, poezie, próza, divadlo, film, malířství, sochařství a další. Nabízí nám možnost vyslechnout si (kromě jiných) i skladby: Hádala se duše s tělem, Mezi horami, Smrt kmotříčka; zamyslet se nad Čapkovými satirickými kresbami, terezínskými kresbami z doby nacistické okupace, usmát se nad smrtí znázorňovanou Ladislavem Smoljakem v představení Nejistá sezóna nebo se zamyslet nad pohádkou pro dospělé s Dagmar Veškrnovou a Bolkem Polívkou nazvané „O bábě hladové“. Najdeme zde i utrpení a smrt v době politických procesů a texty básní a písní našich autorů, které se vztahují k tomuto tématu. Jak autoři výstavy uvádějí, smrt děsí i fascinuje. A proto je i věčným tématem pro všechny druhy umění – tématem velmi inspirativním, spolu s láskou vůbec nejčastějším.

Když vyjdete z Českého muzea hudby, můžete do Náprstkova muzea zvolit příjemnou procházku, která Vám volnou chůzí zabere asi 40 minut. Cestou projdete kolem Lennonovy zdi, u které se můžete zaposlouchat do skladeb skupiny Beatles. Pak přejdete přes most nad Čertovkou, kde uvidíte nejen mlýnské kolo a vodníka, ale rovněž tisíce zámků, které jsou na jeho zábradlí připevněny. Projdete přes Kampu na Karlův most a přejdete na pravý břeh Vltavy. Zde klikatými uličkami dorazíte na Betlémské náměstí, kde pod číslem popisným 1 je Náprstkovo muzeum.

Rituály smrti

Náprstkovo muzeum připravilo výstavu na téma Rituály smrti a představuje je z pohledu různých společností celého světa. V mimoevropském prostředí se setkáváme s celou plejádou podob smrti, s rozličným přístupem a duchovní náplní tohoto fenoménu. Výstava nabízí srovnání napříč nejrozličnějšími kulturními kontexty v různých časových obdobích od starověku po současnost (Baďurová a kol., 2014). Výstava je rozdělena na tři celky podle rituálních okruhů – odloučení, přechod a návrat. Najdete zde pohřební rituály pocházející ze subsaharské Afriky; chápání smrti ve starém Egyptě; smrt v čínské kultuře a tibetském buddhismu; rituály smrti v Japonsku; umírání, smrt a pohřební rituály v Indii a v Islámu; kult předků a pohřební rituály v jihovýchodní Asii; kult předků v Oceánii – Melanésii; pohřbívání v předkolumbovských kulturách Jižní Ameriky; rituály smrti v Severní Americe a starověkou Mezoameriku. Z Náprstkova muzea projděte ulicí Na Perštýně, přes Národní třídu na Václavské náměstí. V jeho horní části nalevo, od historické budovy Národního muzea, se nachází jeho Nová budova.

Smrt

Smrt a smrtelné slasti jsou jedna výstava, která je umístěna v Nové budově Národního muzea. Každá z nich je však umístěna do jiného patra – Smrt v přízemí a Smrtelné slasti v 1. patře. Smrt v Nové budově Národního muzea je vyvrcholem stejnojmenného výstavního cyklu. Výstava je rozdělena na čtyři části, které na sebe plynule navazují a tvoří kompaktní celek. První se otevírá se zaměřením na „Život a smrt v historii Země“. Zde se vydáte po stopách života a smrti v nejstarších dobách naší planety. Výstava Vám představí smrt i jako součást biologických procesů, protože koloběh přírody je nekonečný.

Druhá část výstavy nese název „Pohřbívání“. Je zaštitěna mottem, které nacházíme na vchody některých hřbitovů nebo na pomnících: „Co jste Vy, byli jsme i my. Co jsme my, budete

i Vy.“ Najdete zde exponáty z celé oblasti pohřbívání – průřezový nákras hrobu, nástroje používané v thanatopraxi, umrlčí prkna, máry, rubáš, ekologickou i běžnou urnu, urnový hrob, rakev, ale i hudbu hranou při rozloučení se zemřelým a samozřejmě i drobné dary, které se v minulosti dávaly zemřelým do hrobu. Návštěvník zde rovněž nalezne průřez odbornou literaturou v oblasti pohřebnictví – a nalezne zde také výtisky Slovenského pohřebnictví.

Třetí – předposlední – část výstavy je nazvaná „Podoby smrti“. Jaké podoby může mít smrt? Předčasná úmrtí v důsledku nevyléčitelné nemoci, války, otravy, epidemie, poprav, vraždy a sebevraždy. Profese, které na nich participují – pracovníci hospicových sdružení, patologové a soudní lékaři, policejní detektivové, kati a další. Čekají Vás exponáty, se kterými se „běžný smrtelník“ zpravidla nesetká – pitevní stůl, sbírka lebek se stopami nemocí, popravčí meč, katovské smyčky a šibenice, vražedné nástroje, místo trestného činu vraždy a další.

Poslední část výstavy se věnuje otázkám „Vyrovnání se se smrtí a pohřební rituály“. Tato čtvrtá část je velmi úzce provázána se všemi třemi předchozími. Péče o nemocné a umírající, jejich příprava na smrt, vyrovnání se se světem, který opouštíme, odpuštění a narovnání mezilidských vztahů, vypořádání se s majetkem.

Smrtelné slasti

Jsou poněkud netypickou výstavou, neboť není vhodná pro návštěvníky mladší osmnácti let. Výstava se zaměřuje na takové aktivity, které člověku přinášejí slasti, ale zároveň mu mohou přinést i zkázu. Cílem výstavy není diktovat, poučovat, moralizovat nebo šokovat. Najdete zde nejen exponáty zaměřené na kouření tabáku a modely rakoviny plic; pití všemožných alkoholických nápojů a cirhotický zánět jater; užívání nelegálních návykových látek – ale rovněž se výstava nevyhnula otázkám nelátkových závislostí – brutální počítačové hry, kyberšikana a online pornografie.

Ve vitrínách naleznete nestoudně nemravné ex libris, japonský dřevotisk ilustrující linii sexuálních deviací a mohutný falický symbol rituálního předmětu. Výstava poukazuje na rozdíl mezi typem pornografie, chťčem a dávnou kulturou. Dozvíte se informace o organizaci Rozkoš bez rizika a o mýtech a stereotypech, které doprovázejí prostituci. Výstava také upozorňuje na adrenalinové aktivity, které člověk pošelile vyhledává a na fatální následky, které jí mohou doprovázet. Najdete zde i exponáty týkající se dopingu ve sportu. Ať se rozhodnete, že navštívíte celý výstavní cyklus, nebo jen jednu expozici, přeji Vám, aby Vás výstava nadchla, a aby Vás obohatila svoji rozmanitostí a pestrostí. Podrobné informace o všech výstavách můžete najít na webových stránkách Národního muzea (www.nm.cz).

Mgr. Jaroslav Šejvl, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Použitá literatura:

Baďurová, M., Gaudeková, H., Jiroušková, J., Kraemerová, A., Novák, V., Onerka, P. et al. (2014). Rituály smrti. Doprovodná publikace k výstavě z výstavního cyklu Národního muzea SMRT. Praha: Národní muzeum.
Štefanová, D., Součková, T. & Šaldová, L. (2014). Smrt kmotříčka. Praha: Národní muzeum.
Výstava Onen svět – informační leták (2014). Praha: Národní muzeum.
Výstava Smrt – informační leták (2015). Praha: Národní muzeum.
Výstava Smrtelné slasti (18+) – informační leták (2015). Praha: Národní muzeum.

V únoru vyšel u nakladatelství Wolters Kluwer Komentář k zákonu o pohřebnictví a k zákonu o válečných hrobech. Od přijetí zákona o pohřebnictví je to první komentované dílo, které reaguje na platnou právní úpravu nejen v pohřebnictví, ale i v oblasti válečných hrobů na území České republiky. Publikaci lze sehnat u knihkupců nebo v e-shopu nakladatele.

KOMENTÁŘE WOLTERS KLUWER

Pavel Vetešník / Eva Stránská
Jaroslav Šejvl

**Zákon
o pohřebnictví**
**Zákon
o válečných hrobech**
Komentář

Papež František pohřbívá bezdomovce

Ing. Jana Vališová

Když v roce 800 obdržel Karel Veliký od papeže pozemek určený pro pohřbívání německých poutníků vzdálený jen několik málo kroků od hrobu apoštola Petra, sotva si představil, že by se na něm o více než 12 století později našlo mezi hroby knížat a rytířů místo pro hrob obyčejného bezdomovce. Willy Herteleer nebyl aristokratem, německým duchovním ani členem arcibratrstva, kterým je hřbitov Campo Santo Teutonico, jako dosud vyhledávané místo pohřbení, obvykle vyhrazen.

Zpráva Tiskového střediska Svatého stolce zveřejněná v posledním únorovém týdnu letošního roku ozřejmila světu bližší okolnosti pohřbení přibližně osmdesátiletého starce vlámského původu na nejstarším německém hřbitově, který je ve vlastnictví arcibratrstva bolestné Matky boží Němců a Vlámů a leží za zdmi Vatikánu, mezi bazilikou sv. Petra a Audienčním sálem Pavla VI, stejně jako další z komplexu přilehlých budov paříčích stejnojmenné nejstarší německé nadaci v Římě - sídlo kněžského kolegia a Římského institutu Görresovy společnosti. Další z pronikavých sdělení papeže Františka týkající se vyloučených, s nimiž naše společnost nepočítá. Mohou být nanejvýš číslem. Namísto toho jsou v srdci. Nejen papeže, ale i Krista Pána, který vždy miloval přednostně nejméně.

Za posledních 25 let nevynechal vlámský katolík Willy Herteleer téměř žádnou ranní mši svatou v kostele sv. Anny, po níž zůstával na Via di Porta Angelica opřený o sloup veřejného osvětlení se svým vozíkem, který byl jeho jediným majetkem, a pozoroval všechny lidi kolem. Velmi často se dal s někým do řeči. O víře přesvědčoval zejména mladé lidi, které zval do kostela. Nejen pro farníky vatikánské farnosti sv. Anny, kterými jsou zaměstnanci Svatého stolce a obyvatelé přilehlé římské čtvrti Borgo, kde žil z almužny, ale i pro mnohé další, kteří se

s ním setkali, se tak během uplynulého čtvrt století stal známou postavou v okolí náměstí sv. Petra a svojí laskavostí, otevřeností a dobrotou si získal řadu přátel. Patřil mezi ně i monsignore Americo Ciani, kanovník baziliky sv. Petra, který ho popisuje jako muže svobodného ducha, neochvějně víry a nepřetržitých modliteb, který žil v jednoduchosti a skromnosti a jehož lékem bylo společenství.

Díky zájmu lidí, kterým nebyla jeho nepřítomnost na místech s ním spjatých lhostejná, se podařilo identifikovat jeho mrtvé tělo, které leželo od 12. prosince v márnici římské nemocnice sv. Duchy, v níž zemřel. Když se rozšířila zpráva o jeho úmrtí, klepalo do té doby nevídané množství lidí na dveře místního faráře Bruna Silvestriniho, aby zjistili, kdy bude mít Willy pohřeb a jak mohou pomoci zachovat vzpomínku na něj.

Byl to právě mns. Ciani, který Svatému otci o úmrtí Herteleera řekl a současně se na něj obrátil s tím, že nevědí, kam jej pochovat. „Vypravte mu důstojný pohřeb ve Vatikánu,“ zněla odpověď papeže Františka.

Náklady pohřbu plně uhradila jedna německy mluvící rodina. Pohřebnímu obřadu v kapli hřbitova předsedal 9. ledna

2015 za účasti také všech kanovníků baziliky sv. Petra mns. Americo Ciani. Zaznělo při něm poděkování Pánu za setkání s mužem, zdánlivě samotářem, který se ale necítil sám, protože v něm byla přítomna Boží milost.

Jeho příběh by mohl být cestou nabádání nás všech, abychom se na mnohé bezdomovce dívali jinýma očima.

Poznámka namísto závěru

Českému dvaapadesátiletému bezdomovci závislému na alkoholu Josefu Pavelkovi, který přespával na městských pouličních toaletách ve městě Ennis, bývalému stavebnímu dělníkovi, který v Irsku rozšířil řady nezaměstnaných kvůli krizi ve stavebnictví, zajistily před dvěma lety tamní úřady na náklady státu církevní pohřeb po té, kdy jeho nejbližší rodina neprojevila zájem o převoz jeho těla do rodné země, ani o vypravení pohřbu. Dary u oltáře v katedrále sv. Petra a Pavla v Ennis byly vybrány, aby reprezentovaly jeho život – česká národní vlajka, vlněný klobouk, který rád nosil, a kytice pestrých květin symbolizující věčný život. Pohřebního obřadu, kterému předsedal kněz Ger Fitzgerald a vyzdvihl během něj jako důležité Josefovo lidství v protiváze s jeho alkoholismem či prosbě o 1 -2 €, se zúčastnilo asi 150 lidí. Rakev lemovaly dvě řady velkých svíček, nechyběla zarámovaná fotografie, vzkazy, hrst euromincí nebo krabička cigaret. Začátek obřadu musel být posunut, protože mnozí příchozí s sebou přinesli hudební nástroje, aby zahráli panu Pavelkovi na počest.

Je nanejvýš pravděpodobné, že obdobné formy pohřbu by se bezdomovci Josefu Pavelkovi v rodné vlasti zřejmě nedostalo. Důstojnost a zajištění slušného pohřbu dle místních zvyklostí, pojmy zmiňované v českém právním řádu, vzaly úřední administrativní mechanikou posledních let fakticky za své. Účelnost přebíjí rádobu efektivnost a hospodárnost. Plíživě vzniká tradice nová, „umělá“, která se zvrhává do pouhé strohé řeči čísel. V České republice bezmyšlenkovitě vítězí průmyslová forma pohřbení nejen nemajetných lidí – anonymní kremace lidských pozůstatků, již stále častěji předchází obřad. Završením lhostejnosti je pak smísení zpopelněných lidských ostatků z nevyzvednutých uren.

Ing. Jana Vališová, fotografie Peter Derflinger

Ing. Jana Vališová (*1967), zaměstnankyně veřejné správy. Spoluzakladatelka a předsdkyně neziskové organizace Tobit, o. s., jejíž členové se v České republice od r. 2013 snaží prosadit změnu v nedůstojném zacházení s těly dětí, které zemřely před narozením. Pomáhá rodičům zasaženým perinatální ztrátou se zajištěním pohřbu nebo pohřeb takto narozeným opuštěným dětem vypravuje (více www.tobit.cz). Je autorizovanou osobou profesní kvalifikace smuteční řečník, obřadník.

Účelem Spolku je pohřbívání opuštěné mrtvé narozené děti a plody po potratu, tj. „dětí zemřelé před narozením“, napomáhat jejich rodičům a podporovat registraci intrauterinního úmrtí na matrice.

Uvedený účel je naplňován především prostřednictvím:

- poskytování pravdivých informací o nakládání s dětmi zemřelými před narozením v České republice, podle možností v konkrétní porodnici a po konkrétním porodu či potratu;
- ochrany dětí zemřelých před narozením, aby se s jejich mrtvými těly nenakládalo dle naprosto libovůle, nebyla zneuctěna a zbavována lidské důstojnosti;
- vypravování pohřbů dětí zemřelých před narozením slušným způsobem v souladu se zákony a podle místních zvyklostí v případech, kdy o jejich pohřbení dobrovolně nemá během zákonné lhůty nikdo zájem;
- zabezpečování poradenské a konzultační činnosti jakož i pomoci při přípravě pohřbu dětí zemřelých před narozením podle potřeb jejich rodičů;
- obyčejného, empatického rozhovoru s rodiči po perinatální ztrátě, který neotvírá hluboká traumata, ale pomáhá rodičům uvědomit si situaci a jemně je připravuje na další stadia smutku, protože pohřbením dítěte zemřelého před narozením hlavní práce se smutkem teprve začíná;
- prosazování možnosti volit mezi pohřbením dětí zemřelých před narozením (legalizace pohřbívání žehem nebo v rakvi do hrobu/hrobky v České republice) nebo jejich hromadnou likvidaci ve spalovně zdravotnického zařízení v režimu anatomicko-patologického odpadu;
- součinnosti při jednání s poskytovatelem zdravotní služby, zejména s porodnicí, patologií, a dále při jednání s pohřební službou, krematoriem či provozovatelem pohřebiště a úřady při pořádání nezbytných úkonů spojených s pohřbem dětí zemřelých před narozením;
- zajišťování hrobového místa či míst určených pro pohřbívání dětí zemřelých před narozením v rakvi nebo v urně;
- zprostředkování kontaktů na psychology, poradce pro pozůstalé, duchovní osoby a rodičů po perinatální ztrátě – vytvoření svépomocných skupin, oslovení spolků s příbuznou tematikou;
- odborného poradenství pro subjekty veřejné správy – zaměstnance odborů sociálních věcí a zdravotnictví, matrik, úřadů práce apod.;
- prezentování a prosazování společných zájmů členské základny;
- zapojování členů do domácích a mezinárodních projektů;
- zprostředkovávání informací a zkušeností mezi členy;
- informování veřejnosti o službách pro pozůstalé rodiče;
- podpory a rozvoje celoživotního vzdělávání (kurzy, výcviky, semináře, konference apod.) v oblasti managementu perinatální ztráty;
- tvorby kodexu hodnot pro pohřbívání dětí zemřelých před narozením.

Zdediť po svojich zosnulých príbuzných môžete v podstate čokoľvek. Okrem hypotéky či úveru v banke sa môžete ocitnúť aj v situácii, že sa vám po úmrtí zosnulého ozve zdravotná či Sociálna poisťovňa, prípadne exekútor. V tomto seriáli poradíme, ako riešiť tie najčastejšie prípady po úmrtí blízkeho v banke, poisťovniach, alebo na úradoch.

Poistenie a zosnulý... ako riešiť takúto situáciu

Ak si zosnulý celý život šetril na životnej poisťke, pozostalí či dediči by mali myslieť na to, aké povinnosti si musia splniť voči poisťovni. Ako tvrdí Zuzana Sidorová, špecialistka manažmentu produktov v Allianz – Slovenskej poisťovni, v prípade úmrtia poistenej osoby je potrebné, aby pozostalí, respektíve oprávnené osoby, na plnenie z poistenia o úmrtí informovali poisťovňu, a to písomne, s uvedením vzťahu k zosnulému spolu s dispozíciou pre výplatu poistného plnenia. „Treba uviesť aktuálnu adresu oprávnenej osoby, respektíve bankový účet. Podľa občianskeho zákonníka, konkrétne paragraf 799, by ten, kto má právo na plnenie, mal tak urobiť bez zbytočného odkladu.“

Potrebné dokumenty k vyplateniu poisťky

Nárok na výplatu poistného plnenia zo životného poistenia vzniká osobám určeným v poistnej zmluve. Ak takéto osoby nie sú podľa slov Zuzany Sidorovej v poistnej zmluve určené, nárok na plnenie sa vypláti osobám v zmysle Občianskeho zákonníka (paragraf 817). „Čiže manželovi/manželke poistenej osoby, ak ho/jej niet, tak deťom poistenej osoby, ak ich niet, tak rodičom poistného. Ak ani ich niet, tak osobám, ktoré žili s poisteným po dobu najmenej jedného roka pred jej smrťou v spoločnej domácnosti, o ktorú sa starali alebo boli odkázané výživou na poistenú osobu, ak niet ani týchto osôb, nadobúdajú toto právo dedičia poistného.“

K vyplateniu poistného plnenia treba nevyhnutne doložiť úmrtný list, podrobnú lekársku alebo úradnú správu o príčine smrti a popis okolností vzniku úmrtia. Ak smrť poistenej osoby vyšetroval policajný útvar, príkladá sa aj policajná správa preukazujúca okolnosti smrti poistného, napríklad protokol o dopravnej nehode, uznesenie o výsledku vyšetrovania a podobne. „Poisťovňa môže pre prípad uznania nároku na plnenie požadovať aj predloženie poisťky, čiže písomné potvrdenie o uzavretí poistnej zmluvy. Ak by náhodou došlo k strate alebo zničeniu poisťky, poisťovňa vydá poistníkovi na jeho žiadosť a náklady druhopis poisťky,“ spresňuje Zuzana Sidorová.

Iné typy poisťiek uzatvorené zosnulým

Čo ak napríklad zomrel manžel, ktorý platil životnú poisťku a mal poistenú aj celú rodinu. Podľa Občianskeho zákonníka (paragraf 819) v prípade úmrtia poistníka na jeho miesto nastupuje poistený, respektíve poistené osoby. Ak sú poistenými osobami maloleté deti, tak ich zákonný zástupca.

Zosnulý však mohol mať uzatvorené aj iné typy poistenia, napríklad poistenie domu, bývania, havarijné poistenie či povinné zmluvné poistenie vozidla... „V poistení domu, bývania, ak poistník, ktorý je zároveň aj poisteným, počas trvania poistenia umrie alebo je vyhlásený za mŕtveho; v takom prípade prejdú všetky práva a povinnosti poistníka na dediča poistenej veci na základe právoplatného závetu alebo právoplatného rozhodnutia súdu (osvedčenie o dedičstve) a poistenie pokračuje. Od doby nadobudnutia účinnosti tohto rozhodnutia súdu vstupuje do práv a povinností poistného osoba, ktorá poistenú vec oprávnené užíva,“ spresňuje Zuzana Sidorová.

Zuzana Sidorová, špecialistka manažmentu produktov v Allianz – Slovenskej poisťovni

Ak dôjde k úmrtiu poistníka alebo vyhláseniu za mŕtveho počas existencie havarijného poistenia vozidla, poistenie zanikne dňom, ktorý platí za deň smrti poistníka, ak nie je poistnými podmienkami stanovené inak alebo nie je dojednané inak. „Zo zákona povinné zmluvné poistenie vozidla zaniká, okrem iných dôvodov, zmenou držiteľa – úmrtie držiteľa zákon nerieši. Nové poistenie je odporúčané dojednať na držiteľa, ktorým bude/je dedič, resp. ak ešte neprebehlo dedičské konanie, tak predpokladaný dedič,“ tvrdí špecialistka manažmentu produktov.

Na toto sa oplatiť nezabúdať pri úmrtí v rodine:

– V prvom rade je veľmi užitočné myslieť na to, aké poistenia majú členovia rodiny uzatvorené a v prípade úmrtia v rodine o tomto informovať tú poisťovňu, v ktorej bolo poistenie uzatvorené a tak si uplatniť nárok na poistné plnenie.

– Podľa Občianskeho zákonníka (paragraf 101, 104) si oprávnené osoby môžu tento nárok uplatniť prakticky do 4 rokov odo dňa úmrtia, po tejto lehote sa nárok premlčuje.

– Rovnako je dôležité, akým spôsobom sú určené oprávnené osoby. Najistejšie je určiť ich menom a rodným číslom.

– Ak je oprávnená osoba určená vzťahom, napríklad „manželka“, pre účely poistenia považuje za oprávnenú osobu manželka v čase úmrtia poistného. Teda ak by bol napríklad poistený ženatý druhýkrát a oprávnenú osobu „manželka“ určil v čase prvého manželstva, v prípade úmrtia v čase druhého manželstva by bola oprávnenou osobou druhá manželka, teda nie prvá.

Zdroj: Allianz - Slovenská poisťovňa
Zuzana Voštenáková

Hypotéka či úspory v banke po úmrtí

V dedičskom konaní bežne notár zasiela dožiadanie všetkým bankám a zisťuje majetok, zostatky na účtoch vedených na meno zosnulého a jeho záväzky. Pozostalí, prípadne notár alebo úrad, musia banku hodnoverne informovať, že došlo k úmrtiu, aby mohla napríklad zablockovať účet zosnulého či prestať si účtovať poplatky. Hodnoverne v tomto prípade podľa Ľubomíry Chmelovej, hovorkyne Sberbank Slovensko znamená, že banke predložíte napríklad úmrtný list, rozhodnutie súdu o vyhlásení za mŕtveho, notár alebo súd banke zašle dožiadanie v dedičskom konaní. „No hodnoverným dokumentom môže byť napríklad aj žiadosť Sociálnej poisťovne alebo iných platiteľov dôchodku doručená banke o vrátenie dávky z dôvodu úmrtia poberateľa dávky.“

Zablokujú peniaze na účte

Vo chvíli, keď sa banka dozvie o úmrtí klienta, musí zablockovať jeho peniaze – či už na bežnom účte alebo na vkladových produktoch. „Vyplatiť ich môžeme až dedičovi, ktorý sa preukáže právoplatným rozhodnutím, osvedčením o dedičstve. Ak je právoplatných dedičov viac, majú nárok na vyplatenie zostatku podľa veľkosti podielu na dedičstve. Trvanie dedičského konania je podľa našich skúseností veľmi individuálne – trvá od niekoľkých týždňov až po roky,“ tvrdí Ľubomíra Chmelová. Záleží od počtu dedičov, rozsahu majetku ako aj skutočností, kde sa majetok zosnulého nachádza a samozrejme aj od ochoty dedičov dohodnúť sa.

Najčastejšie situácie, s ktorými sa môžete stretnúť v banke

Povinnosť splácať hypotéku po smrti jedného spoludlžníka:

Ak boli ako spoludlžníci na hypotéke vedení dvaja klienti, po úmrtí jedného sa na splácaní úveru nič nemení. Povinnosť splácať úver si musí plniť spoludlžník. Avšak, samozrejme, banka má záujem na tom, aby bol pozostalý spoludlžník schopný naďalej úver splácať a vždy je ochotná sa dohodnúť na prípadnej predĺžení lehoty splatnosti úveru, čím sa zároveň zníži splátka.

Hypotekárny úver po smrti človeka, ktorý ho platil sám:

V prípade, ak sa banka dozvie o úmrtí klienta, ktorý bol jediným dlžníkom, zníži úrokovú sadzbu na úvere na 1 % ročne. To sa týka napríklad aj povoleného prečerpania na účte. Týmto úrokom sa úver úročí až do vyplatenia, respektíve prevzatia dlhu. Následné prípadné prevzatie dlhu banka rieši až po právoplatnom osvedčení o dedičstve. Treba vychádzať z rozhodnutia o dedičstve, v ktorom má byť uvedené, ktorý dedič prevzal záväzok splatiť pohľadávku z hypotekárneho úveru alebo tam bude zahrnutá dohoda dedičov s veriteľmi o prenechaní majetku na úhradu dlhov v prípade, ak bude hodnota dlhov vyššia ako hodnota majetku.

Čo keď dediči odmietnu dedičstvo ako celok:

Dedič môže odmietnuť celé dedičstvo, a nie iba časť dedičstva. Ak dedič odmietne prevziať záväzok poručiť splatiť pohľadávku z hypotekárneho úveru alebo ak tento záväzok nebude splácať, bude banka oprávnená uplatniť si svoj nárok v súdnom konaní. Banka tiež môže pristúpiť k výkonu záložného práva zabezpečujúceho pohľadávku z hypotekárneho úveru, avšak až vtedy, ak bude známy nový dlžník a vlastník nehnuteľnosti a ak nový dlžník nebude splácať pohľadávku.

Ľubomíra Chmelová, hovorkyňa Sberbank Slovensko

Čo ak prídu na účet zomretého peniaze po jeho smrti, kto ich dostane:

Banka v takomto prípade skúma pôvod sumy. Ak by šlo o financie klienta, banka ich vypláti právoplatnému dedičovi, ktorý má nárok disponovať s účtom.

Viazané vkladové produkty po smrti majiteľa:

Banka dovolí narábať s peniazmi na termínovanom vklade až právoplatnému dedičovi, respektíve dedičom. Takže vlastnícke práva na vklade sú až do predloženia právoplatného rozhodnutia súdu o dedičstve alebo osvedčenia od notára obmedzené. Keď takéto osvedčenie banke pozostalý predloží, môže termínovaný vklad zrušiť. Banka v takom prípade postupuje podľa podmienok produktu, teda ak ho pozostalý zruší pred ukončením viazanosti, môže prísť o časť výnosu. Zároveň však môže nechať vklad dobehnúť a čerpať výnos.

Ako sa zdedia dlhy v rodine s nedospelými deťmi, napríklad úver na byt:

Všetci pozostalí vrátane detí by zdedili podiel na nehnuteľnosti a do výšky tohto podielu by zdedili aj záväzok z úverovej zmluvy. Avšak, keďže ide o neplnoleté deti, pozostalý rodič ako ich zákonný zástupca či opatrovník vstúpi v mene neplnoletých dedičov do všetkých práv a povinností z úverovej zmluvy. Ako jediný živiteľ rodiny by teda splácal úver sám.

Zdroj: Sberbank Slovensko
Zuzana Voštenáková

CINTORÍNY SÚ KAMENNOU KRONIKOU, MATRIKOU, UČEBNICOU HISTÓRIE I LITERÁRNYM PAMÄTNÍKOM

Aj pred viac ako tristo rokmi pretekali širokým korytom vody Dunaja cez vtedajší Pressburg, alebo ak chcete Pozsony. Už vtedy bolo niekoľko desaťročí dopriate aj tunajšej židovskej komunite užívať pomerne pokojný život obyvateľov korunovačného mesta. Prichádzali na svet, rodili sa i umierali.

V roku 1714 udelil gróf Mikuláš Pálffy päťdesiatim židovským rodinám z Podhradia a Zuckermendlu ochrannú listinu so zvláštnymi výsadami. Z tohto obdobia sa zachovala v Mestskom archíve žiadosť o pozemok na založenie cintorína neďaleko židovského geta, ktoré sa nachádzalo na dunajskom nábreží. Židia dostali pozemok do prenájmu, ale nakoľko ich viera nepovoľuje pochovávať na prenajatom pozemku, bolo im neskôr umožnené ho odkúpiť. Presný dátum prvého pohrebu nepoznáme, ale neskôršie udalosti nám potvrdili, že asi po sto rokoch už plocha cintorína nestačila, a preto ju prekryli vrstvou zeminy, do ktorej pokračovali v pochovávaní. Podľa židovských tradícií mŕtvych nemožno exhumovať, ani rušiť staré hroby. Neskôr sa zistilo, že tento spôsob pochovávania zopakovali ešte raz. Cintorín v roku 1847 prestali používať na pochovávanie. Dovtedy sa na jeho území nachádzalo asi 6 000 hrobov.

Ukladanie pozostatkov do spoločného hrobu 1942

Židovský cintorín na dunajskom nábreží bol nerušeným miestom posledného odpočinku až do roku 1943. Vtedajšia slovenská vláda sa rozhodla vybudovať popod bratislavské Hradné bralo tunel, ktorého vyústenie a cestná komunikácia mali viesť priamo cez Starý židovský cintorín. Hrozila mu likvidácia. A v dobe, keď Židov hanlivo označovali, zbavili ich všetkých ľudských práv a prvé obeť boli odvázané do tábora smrti, našli sa statoční jedinci, ktorým sa podarilo s obrovským úsilím a určite i s nemalým finančným nasadením zachrániť aspoň malú časť cintorína s hrobmi dvadsiatich dvoch najvýznamnejších duchovných predstaviteľov ortodoxného židovstva a vzácnych príslušníkov tunajšej náboženskej obce, uprostred s hrobom Chatama Sofera.

Po zvýšení okolitého terénu v rámci regulácie koryta Dunaja obmurovali zachovanú časť cintorína betónovými stenami a prekryli oceľobetónovým stropom. Starý cintorín sa ocitol v podzemí.

Príslušníkom pohrebného bratstva Chevra Kadiša pod dohľadom rabínov bolo umožnené uložiť exhumované telesné pozostatky do dvoch spoločných hrobov na neďalekom novšom ortodoxnom cintoríne na Žižkovej ulici.

Tak, ako zmizol cintorín z povrchu dunajského nábrežia, zmizlo priam symbolicky aj židovské obyvateľstvo.

Podľa sčítania ľudu mala bratislavská židovská komunita v roku 1940 viac ako 15 000 členov. Holokaust prežilo len asi 3 500 osôb.

Text Viera Kamenická, fotografie archív MŽK

Starý židovský cintorín pod hradným kopcom na dunajskom nábreží

Starý bratislavský židovský cintorín mal obzvlášť pohnutý osud. Žiaľ, možno každý z vás by vedel vymenovať dojemný príbeh, ktoréhohos židovského cintorína. Dvadsať storočie bolo nesmierne krutou dobou pre Židov i pre hroby ich predkov.

Asanácia židovského cintorína 1942

Hromadný hrob dnes, foto Viera Kamenická

Čachtický hrad čaká odvodnenie aj nová vyhládka

Zo stručnej prehliadky vlastníkov obce, panstva a Čachtického hradu vidno, že medzi jeho majiteľmi sa vystriedalo množstvo významných uhorských rodov, vrátane kráľa. V súčasnosti je vlastníkom hradu obec Čachtice. Nová nádej pre pevnosť nastala v rokoch 2012 – 2014, keď tu prebiehal projekt statického zabezpečenia veľkej časti hradu a po prvýkrát sa robil aj archeologický výskum. O rekonštrukcii, ale aj budúcnosti tejto preslávenej pevnosti sme sa rozprávali s Elenou Čapošovou z obce Čachtice, ktorá spravuje Čachtický hrad.

Čachtický hrad bol znovuotvorený dňa 20. júna 2014. Čo sa podarilo spraviť počas rekonštrukcie?

Počas rekonštrukcie v rokoch 2012 – 2014 sa zrealizovalo statické zabezpečenie veľkej časti hradu a robil sa tu aj rozsiahly archeologický výskum. Pokiaľ sa však pozriete okolo, stále je tu práce ako na hrade.

V súčasnosti je hrad síce otvorený, ale stavebný ruch tu neutícha. Aké práce prebiehajú na pevnosti v súčasnosti?

Podarilo sa nám získať v rámci projektu Obnovme si svoj dom, ktorý každoročne vyhlasuje Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky dotáciu na ďalšiu obnovu hradu. V spolupráci s Národným úradom práce zamestnávame nezamestnaných, a tak môžeme intenzívne pokračovať v ďalších prácach na hrade. Aktuálne prebiehajú práce na druhej bráne, ktorá je v havarijnom stave. Vypadané kamene sa budú domurovať, v minulých dňoch tu prebehol archeologický výskum, teraz prebieha architektonicko-historický výskum a na konci prác bude vymenená aj vstupná brána.

Na pevnosti sa už veľa spravilo, ale určite je potrebné ešte spraviť omnoho viac.

Na hrade je toho veľa, čo by sme ešte potrebovali a chceli spraviť. Určite tu bude v rámci niektorého z projektov prebiehať výskum vedľa hospodárskej budovy. Musíme do budúcnosti zabezpečiť kompletne odvodnenie hradu, lebo máme dosť veľké problémy s vodou, ktorá tečie kade-tade. Radi by sme urobili vyhládku priamo z kaplnky, odkiaľ by mohli mať návštevníci výhľad na celý región. Táto úloha bola naplánovaná aj počas rekonštrukcie, no žiaľ, neostali na ňu finančné prostriedky, keďže bolo potrebné urobiť prioritnejšie úlohy.

Hrad je preslávený najmä Alžbetou Báthoryovou a jej legendou o týraní dievčat, ktoré sa malo diať v podzemí. Realizovali ste, respektíve plánujete uskutočniť rekonštrukciu podzemia pod pevnosťou?

Počas realizovanej rekonštrukcie sa odkryli aj nové podzemné priestory, ktoré boli predtým zakryté nánosmi hliny. Stále však

nie sme na úrovni Čachtického hradu z minulosti. Niektoré časti sa zase zakryli, aby sa uchovali do budúcnosti. Ďalším fenoménom je čachtické podzemie pozostávajúce z chodieb asi pod polovicou Čachtíc. Podzemie patrí poľnohospodárskemu družstvu a občianske združenie Čachtické podzemie sa oň stará. V minulosti sa hovorilo, že čachtické podzemie bolo prepojené s hradom, dokonca až s mestom Vrbové či Novým Mestom nad Váhom, ale chodba nebola nájdená.

Elena Čapošová

Koľko finančných prostriedkov sa zatiaľ vložilo do rekonštrukcie pevnosti?

Do rekonštrukcie hradu sa v rokoch 2012 – 2014 preinvestovali financie z eurofondov vo výške 1 250 000 eur.

Pevnosť bola počas rekonštrukcie zatvorená 2 roky. Koľko návštevníkov si pozrelo hrad od jeho znovuotvorenia?

V minulom roku sme mali od 20. júna približne 50 000 návštevníkov, čo bola vysoká návštevnosť. Aj v súčasnosti máme vysokú návštevnosť, najmä cez víkendy.

Na čo všetko sa najviac pýtajú návštevníci? Na legendy o Alžbete Báthoryovej?

Áno, určite, takmer všetci návštevníci majú v hlavách knihu pána Nižňanského či film Báthory. Ľudia sú zvedaví, niečo čo je výnimočné, čo je zastrené rúskom tajomstva, ich fascinuje. Alžbeta Báthoryová je fenomén, ktorý nikde v Európe nie je.

Čo všetko pripravujete pre návštevníkov okrem nových zrekonštruovaných priestorov?

Pred dvomi týždňami tu hrala ľudová hudba Poľun zo Starej Turej, mali sme tu kostovku čachtického vína. V rámci kultúrneho leta sme pre turistov pripravili veľmi zaujímavý program, do ktorého sa snažíme nejakým spôsobom zapojiť občianske združenia a organizácie, ktoré pôsobia v obci. Napríklad Jednota dôchodcov tu pripraví varenie slivkového lekváru z čachtických sliviek, cicerovej kaše, lebo sme ciceráci. Krajina Karpaty tu zase bude organizovať náučné aktivity, nebudú chýbať tvorivé dielne s ručnou výrobou dreveného šindľa. Svoju činnosť predstavujú miestni poľovníci. Na hrade taktiež chystáme deň detí.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Čachtický hrad po rokoch oživa

Svedectvá archeologických nálezov dokazujú, že čachtický hradný kopec bol osídľovaný už v praveku. Čachtický hrad sa však preslávil najmä vďaka Alžbete Báthoryovej a legende o stovkách umučených dievčat. Pevnosť od 18. storočia začala púštnúť, v roku 1799 dokonca hrad vyhorel. Čachtický hrad opäť oživa v júni 2014, keď je po rekonštrukcii znovuotvorený pre návštevníkov.

Stavba stredovekého kamenného hradu súvisela s tatárskym vpádom do Uhorska. Výstavba Čachtického hradu sa začala v 1. polovici 13. storočia na podnet panovníka Bela IV. Hrad bol vybudovaný Kazimírom z rodu Hunt-Poznan v 13. storočí. „V prvých etapách budovania mal hrad dĺžku maximálne 64 metrov. Až neskôr expandoval do jeho súčasnej podoby tak, ako ho môžeme vidieť dnes. Prvý, kto preveril obranu hradu, bol Prémisl Otakar II., ktorý sa snažil hrad dobyť. Nepodarilo sa mu to však z toho dôvodu, že jeho útok úspešne odrazil Kazimír Hunt-Poznan. Po jeho smrti hrad získali jeho synovia, ktorí sa ďalej zameriavali na budovanie hradu,“ začína hovoriť v úvode prehliadky sprievodca na Čachtickom hrade Marián Imriška.

Darovanie, kúpa, ale aj násilné ovládnutie hradu

Čachtický hrad sa postupne rôznym spôsobom – darom, kúpou, či násilným ovládnutím dostával do rúk viacerých rodov. Na konci 13. storočia sa kráľovského hradu zmocnil Matúš Čák Trenčiansky. V roku 1392 kráľ Žigmund daroval hrad Stiborovi zo Stiboríc za jeho verné služby. Ako ďalej vysvetlil sprievodca Marián Imriška, Stibor si za svoje bývanie vtedy zvolil Beckov a na Čachtickom hrade sa zamerl na vybudovanie hospodárskeho predhradia, súčasťou ktorého boli dve hospodárske budovy, ktoré sa využívali na chov koní, oviec a hydiny pre využitie hradu. Druhé poschodie slúžilo ako ubytovanie pre vojakov a obrancov Čachtického hradu. Po Stiborovej smrti hrad

vlastnil jeho rovnomenný syn a to až do roku 1434. Pravdepodobne vtedy prišli k prestavbe jestvujúceho pôvodného hradu a rozšíreniu o veľké nádvorie s gotickou kaplnkou, obkoleseniu hradu parkánovými múrmi s ochodzou a cimburím, hospodárskymi budovami, dielnami a tunelovitým vchodom. Panovníci, aj Stiborovci, dôsledne dbali o to, aby hrad bol pevnosťou, ktorá odolá náporom všetkých nepriateľov.

V roku 1436 daroval hradné panstvo kráľ Žigmund Michalovi Orsagovi de Gut. Tento rod sa tiež staral o hrad a jeho vybavenie. Keďže bol v jeho rukách 130 rokov, zanechal na ňom stopy v podobe ďalších úprav. Prudký rozvoj palných zbraní v 2. polovici 15. storočia podnietil vybudovanie druhého širšieho parkánu, ktorý na juhu vyúsťil až do predsunutej opevnenej bašty s delovými striedňami. Keď posledný príslušník rodu Orságovcov – Krištof Orság zomrel bez potomkov, pripadlo hradné panstvo kráľovi Maximiliánovi I., ktorý ho dal v roku 1569 do zálohy Uršule Kanižajovej, vdove po Tomášovi Nádašdym. Jej syn František Nádašdy I. hradné panstvo od panovníka odkúpil v roku 1602.

Krvavá čachtická pani

Čachtický hrad sa preslávil vďaka Alžbete Báthoryovej, ktorá sa narodila v roku 1560. Báthoryovci vlastnili rozsiahle majetky v Uhorsku, najmä však v Sedmohradsku. Ich predok Vid v ečedskom močiari zabil podľa legendy draka, preto mali v erbe tri dračie zuby. V 14. storočí sa ich rod rozdelil na dve vetvy: ečedskú a šomlyóovskú. Jej rodičia boli Juraj Báthory z ečedskej línie rodu Báthory a Anna Báthoryová zo šomlyóovskej línie. Manželstvo s Jurajom Báthorym bolo jej tretie. Vášinu Báthoryovcov z oboch vetiev charakterizovali výstredné povahové vlastnosti. Viacerí z nich mali sklony k samolúbosti, pýche, tyranstvu, zmyselnosti a aj k sexuálnej zvrátenosti. Šomlyóovská línia vymrela v roku 1635 a ečedská po meči v roku 1605, kedy zomrel Štefan Báthory, Alžbetin brat. V 15-tich rokoch sa Báthoryová stala manželkou Františka Nádašdyho. Ten bol známy tým, že ako veľký vojvodca a bojovník sa v bojoch preukazoval veľkou statočnosťou a odvahou. Voči Turkom konal pomerne kruto. Po boji prikazoval hromadné popravy zajatcov. Jeho oddiel bol známy tým, že do útoku vyrážal s utáťmi hlavami Turkov. V osmanskom vojsku vyvolával veľký rešpekt a bol známy ako Čierny Beg. V hodnosti hlavného veliteľa Zadunajských vojsk sa v roku 1602 zúčastnil bitky o Budín

a Pešť proti Osmanskej ríši. Jeho vojská dobyli Pešť a úspešne odrazili predvoj Osmanov pri ich útoku na Budín. Bojoval v pätnásťročnej vojne proti Turkom. Alžbeta mala s Františkom 5 detí: Uršula a Andrej zomreli ako novorodenci. Zostala Anna, Katarína a Pavol. Po smrti Františka Nádašdyho v roku 1604, zdedila panstvo manželka Alžbeta Báthoryová, známa ako krvavá čachtická pani, ktorá však žila v kaštieli v Čachticiach.

Legenda o stovkách umučených dievčat

Alžbeta Báthoryová sa preslávila tým, že mučila mladé dievčatá. Jej agresívne črty povahy mohli byť podľa odborníkov spôsobené tým, že mala rodičov z tej istej rodiny len z iných vetiev, a preto u nej mohla nastať degenerácia mozgu. Alžbete Báthoryovej pri jej konaní pomáhali jej služobníci: Ján Ujvári (prezývaný Ficko), Katarína Benecká, Dorota Sentěšová, Ilona Jó. „Týranie prevádzkali takým spôsobom, že dievčatá vyhnali v zime von, oblievali ich studenou vodou, až kým nezamrzli. Ďalej dievčatám kliešťami vytrhávali časti mäsa z tela, alebo ich zväzovali tak silno, že sa im v tele prerušoval krvný obeh. Často ich bičovali na holú pokožku, alebo ich podrobovali dlhodobej hladovke, až kým nezomreli,“ opisuje údajné zverstvá čachtickej panej sprievodca Marián Imriška. Mŕtvolu pochovávali rôzne – na cintoríne, v poli alebo dokonca v obilných jamách. Mnohokrát ich zahrabali tak nedbanlivo, že rozkladajúce sa telá vyhrabali psy a roznosili ich po dvore. Nie vždy dievčatá zabili, ale ich len týrali horiacimi sviečkami, rozpáleným železom, či do nich pichali ihlice. Svedkovia vypovedali, že videli dievčatá také popálené, že nemohli nastúpiť do koča.

Smrť po domácom väzení

Týranie a vraždenie dievčat údajne Alžbeta Báthoryová vykonávala nepretržite v rokoch 1585 až 1610. Mučením oslavovala aj sviatky. Dokonca na svadbe svojej dcéry tesne po Vianociach ju vyslanci palatína Turza pristihli pri mučení, počas ktorého zomreli dve nemecké slúžky. Osudný jej bol deň 29. 12. 1610, keď Báthoryová bola podľa sprievodcu M. Imriška prichytená priamo palatínom Jurajom Turzom pri tom, ako v kaštieli Nádašdyovcov vedľa kostola sv. Ladislava v Čachticiach mučí mladé dievčatá. „Palatín sa následne rozhodol, že šľachticnú uväzní v obytnej veži Čachtického hradu, pretože ako odsúdená by dostala trest upálenie, čo by bola veľmi veľká hanba a poníženie pre celý šľachtický rod Báthoryovcov. Aj z tohto dôvodu kráľ odďaľoval rozsudok, aby nedošlo k poníženiu. Alžbeta Báthoryová bola väznená od roku 1610 do roku 1614, keď dňa 21. augusta zomrela prirodzenou smrťou na zástavu srdca,“ uviedol sprievodca M. Imriška, podľa ktorého Báthoryová nikdy nebola postavená pred súd, ani nebola nikdy odsúdená za všetky činy, ktoré spáchala.

Ďalší príbeh čachtického hradu

Po smrti Alžbety Báthoryovej vznikli dedičské spory medzi jej deťmi – synom Pavlom Nádašdym a dcérami Katarínou a Annou, vydanými za Juraja Drugeta a Mikuláša Zrínskeho.

S opravou a prestavbou hradu v roku 1670 bol najviac zviazaný František Nádašdy II. Po odhalení Vešeléniho sprisahania, v ktorom sa angažoval aj František, panovník nariadil obsadiť Čachtický hrad a skonfiškovať majetok. Pri rabovaní cisárskym vojskom bol hrad poškodený. Skonfiškované majetky pripadli kráľovskej komore, ktorá ich prenajala Révayovcom a Draškovičovcom. V roku 1703 sa majiteľmi hradu stali členovia rodu Forgáčovcov a Berčéniovcov. „Čachtický hrad bol dobytý Františkom Rákocim II. počas Rákociho stavovského povstania, keď sa mu pevnosť podarilo dobyť takým spôsobom, že na kopec oproti postavil ťažké delá a ostreľoval ju z výšky. Dobýjanie hradu, ktorý vtedy dokonca aj vyhorel, trvalo niekoľko dní,“ dodal sprievodca M. Imriška s tým, že po dobytí kuruckými vojskami F. Rákociho 1708 začali čiastočne hrad využívať ako väzenie a neskôr začal púštnúť a v roku 1799 vyhorel. V roku 1765 získali panstvo Erdodyovci, v roku 1855 Bruenerovci a v roku 1887 Springerovci, ktorí sa tu však nezdržiajú, lebo v tejto dobe je už módne žiť vo vidieckych a mestských sídlach.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Marián Imriška ukazuje na miesto, kde začínala podlaha miestnosti s uväznenou Alžbetou Báthoryovou (nad šípku)

Ak polícia dlhodobo pátra po vašom nezvestnom príbuznom, môžete podať návrh na vyhlásenie za mŕtveho. Tento krok je však na mieste až vtedy, ak je nepochybné, že nezvestný už nežije. Ako v rozhovore tvrdí advokát JUDr. Milan Ficek z advokátskej kancelárie Ficek & Ficeková, vyhlásiť nezvestného za mŕtveho je oprávnený iba súd. „Uvedené konanie trvá spravidla viac než rok. Ak súd vydá takéto rozhodnutie, to následne slúži ako podklad pre zápis do knihy úmrtí vedenej na matrike.“

Vyhlásenie za mŕtveho? O tom môže rozhodnúť iba súd

Ako treba po právnej stránke postupovať v prípade, ak sa nám pred pár dňami či mesiacmi stratil príbuzný a my o ňom nemáme žiadne správy?

Pátranie po nezvestných osobách patrí do kompetencie polície. Pokiaľ nemáme o blízkej osobe žiadne správy niekoľko dní či mesiacov, prvým krokom je kontaktovanie polície. Pri pátraní po nezvestných sú kľúčové predovšetkým prvé dni pátrania. Uvedené platí o to viac, ak ide o maloleté nezvestné osoby. Z tohto dôvodu je vhodné upovedomiť políciu o nezvestnom v čo najkratšom možnom čase. Pre zefektívnenie pátrania je potrebné poskytnúť polícii podrobné informácie o nezvestnej osobe, ako je meno, vek, výška, farba očí, vlasov a podobne. Vhodné je poskytnúť aj aktuálnu fotografiu, na základe ktorej by mohla byť nezvestná osoba rozpoznaná. Zefektívniť pátranie po nezvestných osobách môžu aj médiá, ktoré môžu zverejniť fotografiu nezvestnej osoby a požiadať o pomoc pri pátraní.

Na čo zvyčajne polícia v takýchto prípadoch zvykne prihliadať?

Polícia pri pátraní po nezvestných rozlišuje, či ide o osobu mladšiu alebo staršiu ako 18 rokov. Pokiaľ je vypátraná nezvestná osoba mladšia ako 18 rokov, vždy sa predvedie na príslušný útvar policajného zboru a súčasne sa vyzrozumie jej zákonný zástupca (spravidla rodič), aby si ju prišiel vyzdvihnúť. Ak by nastala situácia, že zákonný zástupca si ju nemôže alebo nechce vyzdvihnúť, treba kontaktovať príslušnú sociálnoprávnú ochranu detí a sociálnu kuratelu a umiestniť takúto osobu do bezpečného prostredia. Ak polícia nájde nezvestného staršieho ako 18 rokov, najskôr sa u neho musí informovať, či súhlasí s oznámením miesta svojho pobytu tomu, kto oznámil jeho nezvestnosť. Pokiaľ nájdená osoba takýto súhlas neudelí, polícia je povinná jej rozhodnutie rešpektovať a oznamovateľa nezvestnosti iba upovedomiť o tom, že nezvestnú osobu vypátrala a že je živá a zdravá. Súčasne oznamovateľa nezvestnosti upovedomí o tom, že si nájdená osoba neželá oznámiť miesto svojho pobytu.

Čo v prípade, ak polícia eviduje nezvestného a pátra po ňom, no bez akejkoľvek stopy. Kedy je vhodné podať žiadosť o vyhlásenie za mŕtveho?

Pokiaľ polícia po nezvestnom pátra, avšak bez akejkoľvek stopy, je na zvážení blízky, či niektorý z nich podá návrh na vyhlásenie za mŕtveho. Tento krok je však na mieste až vtedy, ak je nepochybné, že nezvestná osoba už nežije. Napríklad, ak ide o dlhodobo nezvestného, alebo ide o osobu, ktorá zostala nezvestná po havárii alebo nehode.

Podáva sa uvedená žiadosť na súd, alebo ako to funguje? Aké úkony ďalej robí súd, kým niekoho vyhlási za mŕtveho a na čo spravidla prihliada?

Vyhlásiť nezvestného za mŕtveho je oprávnený iba súd, pričom súdom príslušným na konanie o vyhlásení za mŕtveho je okresný súd, v obvode ktorého mal naposledy bydlisko ten, kto má byť vyhlásený za mŕtveho. Na vyhlásenie osoby za mŕtvu musia byť splnené hmotnoprávne podmienky uvedené v paragrafe 7 ods. 2 druhá a tretia veta Občianskeho zákonníka. Z procesného hľadiska je konanie o vyhlásení za mŕtveho upravené iba stroho, a to v paragrafoch 195 až 200 Občianskeho súdneho poriadku. Toto konanie patrí medzi tzv. nesporovú súdnu agendu,

Advokát Milan Ficek:

„Súd by sa mal najskôr pokúsiť nájsť nezvestného...“

a preto ho možno začať aj bez návrhu. Pokiaľ sa však takéto konanie začína na návrh, musí ho podať ten, kto má vo veci právny záujem. Napríklad ten, kto by mohol po nezvestnej osobe dediť. V nesporových veciach platí tzv. vyšetrovacia zásada, a preto je súd povinný sám vykonať dokazovanie ohľadom toho, či sú splnené podmienky na vyhlásenie za mŕtveho.

Ako dlho môže trvať takéto konanie a z čoho bude súd vychádzať?

Súd by sa mal najskôr pokúsiť nájsť nezvestného lustráciami v rôznych registroch, napríklad v registri obyvateľstva. Mal by tiež preveriť, či sa osoba nenachádza vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody a podobne. Pokiaľ súd zistí, že sú splnené podmienky na vyhlásenie nezvestnej osoby za mŕtvu, ustanoví opatrovníka, ktorý bude chrániť záujmy nezvestného. Súd je ďalej zo zákona povinný vyzvať nezvestného, aby sa v lehote jedného roka prihlásil. Súčasne vyzve každého, kto o nezvestnom vie, aby o ňom v tej istej lehote podal správu. Až po uplynutí uvedenej lehoty vydá súd rozhodnutie o vyhlásení za mŕtveho. Z uvedeného dôvodu trvá konanie o vyhlásení za mŕtveho spravidla viac než rok.

Čo takéto vyhlásenie za mŕtveho znamená pre príbuzných?

Ak súd vydá rozhodnutie o vyhlásení nezvestného za mŕtveho, takéto rozhodnutie následne slúži ako podklad pre zápis do knihy úmrtí vedenej na matrike. Na vykonanie zápisu rozhodnutia súdu o vyhlásení za mŕtveho je príslušný matričný úrad v sídle súdu, ktorý rozhodol o vyhlásení za mŕtveho. Následne sa už na osobu hľadí ako na mŕtvu a príbuzní toho, kto bol vyhlásený za mŕtveho, tak môžu ďalej postupovať rovnako, ako keby bolo úmrtie zistené obvyklým spôsobom.

Prezradte, čo sa deje s majetkom či dlhmi po nezvestnom. Vstupujú do dedičského konania, ako by bol mŕtvy?

V prípade, keď osoba, ktorá bola vyhlásená za mŕtveho po sebe zanechala majetok, tento bude predmetom dedičského konania. Rovnako ako pri každej dedičskej veci aj tu platí, že poručiteľove dlhy sa dedia len do výšky ceny dedičstva. Nemôže preto nastať taká situácia, že dedičia by po osobe vyhlásenej za mŕtvu, po poručiteľovi, zdedili iba dlhy.

Akým chybám by sa mali vyhnúť príbuzní pri nezvestnom príbuznom?

V prvom rade je potrebné rozlišovať medzi situáciami, kedy je osoba dlhodobo nezvestná a situáciami, keď osoba zmizla

náhle. Ak ide o nezvestného, ktorý zmizol náhle, je potrebné urýchlene kontaktovať políciu, prípadne požiadať o pomoc médií. Týmto spôsobom sa šance na vypátranie nezvestnej osoby zvyšia.

Na druhej strane, ak ide o dlhodobo nezvestného, u ktorého sa možno dôvodne domnievať, že už nežije a príbuzní ho chcú vyhlásiť za mŕtveho, je potrebné podať návrh na súd a dodržať zákonom ustanovený postup. Dodržaním všetkých zákonných podmienok sa možno vyhnúť akýmkoľvek nečakajúcim komplikáciám.

Prípravila Zuzana Voštenáková

„Sú nezvestní. Nádej pre ich blízkyh zomiera posledná...“

Z ničoho nič zmiznú bez stopy. Rodina či priatelia celé týždne, mesiace, roky o nich nemajú žiadne správy. Mnohí nezvestní sú spravidla nie vlastnou vinou „vytrhnúť“ z rodinného prostredia a ich nečakaná „strata“ je pre príbuzných zvlášť krutá. Pátranie sa spravidla prerušuje po 20 rokoch, no v praxi sa nie raz pokračuje v zisťovaní nových skutočností aj naďalej.

Polícia na začiatku tohto roka podľa štatistík pátrala približne po 487 nezvestných osobách. Ako tvrdí Michal Slivka, hovorca Prezídia policajného zboru, pri nezvestnom treba v prvom rade rozlišovať, či ide o dieťa, teda maloletého, prípadne mladistvého alebo dospelého človeka. Dôvody nezvestnosti bývajú rôzne. „V prípade detí je to túžba po dobrodružstve, zlý prospech v škole, zlé rodinné prostredie, útek z výchovného zariadenia či detského domova. U dospelých zväčša zlý psychický stav v dôsledku užívania liekov, drog, straty zamestnania, finančných ťažkostí, sklony k samovražde, prípadne psychické ochorenia,“ spresňuje hovorca. Čo nezvestný, to iný životný príbeh, ktorý hlboko zasahuje do života každej rodiny a ovplyvní ich na dlhé roky.

Nezvestného treba nahlásiť ihneď

Nezvestnosť dotyčného človeka, bez ohľadu na vek, sa vyhlasuje okamžite po oznámení polícii. Údaje o ňom podľa Michala Slivku polícia vloží do informačného systému pátrania po osobách a tie sú automaticky prenesené aj do Schengenského informačného systému. „Teda, ihneď sa po osobe pátra nielen na národnej, ale aj medzinárodnej úrovni. Následne využijeme všetky dostupné metódy a prostriedky pátrania, v závislosti od konkrétneho prípadu.“

Ak existuje reálny predpoklad, že je vážne ohrozené zdravie alebo život nezvestného, napríklad ide o maloleté dieťa alebo osoba trpí vážnou duševnou poruchou, prípadne je odkázaná na medikamentóznou liečbu a podobne, vykonáva polícia pátracie akcie. „Pri nich nasadzujeme väčší počet policajtov, záchranných zložiek, v teréne používame špeciálnu techniku, lokalizujeme mobil nezvestnej osoby, zverejňujeme pátranie prostredníctvom médií. V menej závažných prípadoch, ako sú napríklad opakované odchody z domu, používame na vypátranie nezvestnej osoby bežné prostriedky operatívno-pátracej činnosti. Preverky u známych, príbuzných, v škole, na železničných a autobusových staniciach a podobne,“ tvrdí Michal Slivka.

Po vyhlásení pátrania po nezvestnej osobe sa kriminalista kontaktuje s oznamovateľom nezvestnosti, respektíve s príbuznými nezvestného s cieľom spresniť získané informácie o dotyčnom a priebežne s nimi spolupracuje až do ukončenia pátrania.

Pátranie sa odvolá po 20 rokoch

Dôvody nezvestnosti pominú v prípade, ak sa hodnoverným spôsobom preukáže, že nezvestný je stále živý, mimo ohrozenia

života a zdravia, alebo došlo k úmrtiu jeho osoby. V prípade detí sa postup líši. „Pri nezvestnosti dieťaťa sa pátranie odvoláva až vtedy, ak je dieťa odovzdané naspäť rodičom, prípadne iným zákonným zástupcom. Pri neúspešnom pátraní po nezvestnom sa takéto pátranie automaticky odvolá po uplynutí 20 rokov od jeho vyhlásenia,“ hovorí Michal Slivka.

Ak ste stratili vášho príbuzného či už doma alebo v zahraničí, pátra sa po ňom na národnej aj medzinárodnej úrovni. „V rámci medzinárodnej spolupráce sa informácie o nezvestnej osobe zverejňujú v informačnom systéme Interpolu a v Schengenskom informačnom systéme. Slovenská polícia úzko spolupracuje so slovenským výborom UNICEF. Medzinárodná spolupráca prebieha prostredníctvom Národnej ústredne Interpol, Národnej ústredne SIRENE, prostredníctvom policajných pridelených v zahraničí alebo priamych osobných kontaktov na zahraničné partnerské útvary.“

V prípade neznámej mŕtvol nezistenej totožnosti údaje vkladá polícia do informačného systému pátrania po osobách a po totožnosti nájdených mŕtvol. „Tiež typujeme spomedzi hľadaných a nezvestných na základe zvláštnych znamení, zlomenín, tetovania, chrupu, respektíve iných abnormalít. V prípade stotožnenia osoby s mŕtvou nezistenej totožnosti sa vykonáva analýza DNA, ktorá stotožnenie osoby potvrdí alebo vyvráti,“ objasňuje Michal Slivka.

Časté chyby pri nahlasovaní nezvestnosti

Medzi verejnosťou ešte stále koluje dezinformácia, že nezvestnosť niekoho polícia vyhlási až 24, prípadne 48 hodín po tom, čo nie je známy pobyt osoby, prípadne sa táto nehlási najbližším. Skutočnosť je však taká, že slovenská polícia vyhlasuje nezvestnosť osoby bezodkladne po jej oznámení.

„Je potrebné, aby ľudia, ktorí nezvestnosť nahlasujú, mali so sebou aktuálnu fotografiu nezvestného a osobu opísali. Uvedli charakteristické znaky, popis oblečenia, odkedy je osoba nezvestná, s kým sa naposledy stretla, na akom mieste bola naposledy videná, či mala nejaký dôvod na odchod z miesta obvyklého pobytu. Tiež je vhodné uviesť, či existuje podozrenie, že by bola osoba v ohrození života alebo zdravia, či mala pri sebe mobilný telefón a podobne,“ objasňuje hovorca.

Polícia odporúča nezvestného na mobilný telefón nekontaktovať, aby sa opakovaným volaním telefón nevybil a bolo možné ho lokalizovať. Odporúča však odoslať sms s textom, že sa o ňu bojíte, nech sa ozve späť. „Je predpoklad, že ľudia, ktorí nezvestnosť nahlasujú, majú k nezvestnej osobe blízky vzťah, a preto poznajú jej zvyklosti, miesta obvyklého pobytu, okruh kolegov, priateľov a podobne. Pre políciu je akákoľvek indícia veľmi nápomocná,“ uzatvára hovorca.

Prípravila Zuzana Voštenáková

Čo robiť po úmrtí podnikateľa? Takto to bude s daňami

Zomrel vám vlni blízky príbuzný, ktorý podnikal ako živnostník či eseročka? Ako pozostalí by ste mali myslieť na to, ako vysporiadať dane. Daňová povinnosť, ktorá vznikla pred jeho smrťou (a to aj u živnostníka), prechádza na jej dediča, a to do výšky hodnoty nadobudnutého majetku v dedičskom konaní. Občiansky zákonník hovorí, že ak je dedičov viac, zodpovedajú podľa pomeru toho, čo z dedičstva nadobudli k celému dedičstvu.

Podľa Patrície Macíkovej, hovorkyne Finančnej správy, pri vysporiadaní daní po úmrtí fyzickej osoby treba postupovať podľa viacerých právnych predpisov: Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Živnostenského zákona, Zákona o dani z príjmov.

Čo so živnosťou po úmrtí zosnulého

„Pri úmrtí daňovníka, ktorý podnikal podľa paragrafu 6 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, prestáva byť tento podnikateľ subjektom práva. Preto nie je možné, po jeho úmrtí pokračovať v podnikaní v jeho mene a podávať zaň daňové priznanie na dani z príjmov fyzických osôb,“ hovorí Patrícia Macíková. V praxi sa podľa nej stáva, že sa aj v nasledujúcom zdaňovacom období podá daňové priznanie za zomrelého a naďalej sú vystavované účtovné doklady, napríklad faktúry, na meno zomrelého. Živnostenské oprávnenie zaniká smrťou živnostníka, ak nepokračujú v živnosti dedičia či správca dedičstva, a to najneskôr skončením konania o dedičstve, čiže nadobudnutím jeho právoplatnosti, alebo vydaním osvedčenia o dedičstve.

Pokračovanie v podnikaní? Zákon to umožňuje

„Živnostenský zákon osobitne upravuje prípad, keď po úmrtí živnostníka pokračuje v prevádzkovaní živnosti pozostalý manžel, a to podľa paragrafu 13 živnostenského zákona. Deje sa tak v prípade, ak pozostalý manžel bol spoluvlastníkom majetku, alebo tento podiel nadobudol dedičstvom, môže pokračovať v živnosti aj po skončení konania o dedičstve, a na základe živnostenského oprávnenia poručeného,“ tvrdí hovorkyňa. Ak je pozostalý manžel podnikateľom, oznámi živnostenskému úradu do jedného mesiaca po skončení dedičského konania obchodné meno a identifikačné číslo, pod ktorými bude pokračovať v živnosti, a poskytne ďalšie údaje potrebné na vydanie nového živnostenského listu alebo novej koncesnej listiny.

Kto môže pokračovať v živnosti po úmrtí živnostníka až do skončenia konania o prejednaní dedičstva:

- dedičia zo zákona, ak niet dedičov zo závetu,
- dedičia zo závetu a pozostalý manžel, aj keď nie je dedičom, ak je spoluvlastníkom majetku používaného na prevádzkovanie živnosti, tiež pozostalý manžel, ak v živnosti nepokračujú dedičia,
- správca dedičstva, ak ho ustanovil súd.

Dedičia a pokračovanie v živnosti

Ak v podnikaní pokračuje dedič (manžel, manželka, dieťa), pokračuje už vo vlastnom mene na vlastnú zodpovednosť, aj keď nemá vlastné živnostenské oprávnenie. „Pri pokračovaní v živnosti vydá živnostenský úrad osobe, ktorá pokračuje v podnikaní, úradný záznam. Týmto spôsobom živnostenský úrad potvrdí zmeny v živnostenskom liste zomrelého. Pokračovateľ v živnosti je oprávnený dňom uvedeným v úradnom zázname začať vykonávať živnosť,“ radí Patrícia Macíková.

Dedič, manžel (manželka) alebo správca dedičstva, ktorý pokračuje po úmrtí daňovníka v podnikaní na základe úradného záznamu, má povinnosti aj voči správcovi dane. Musí sa totiž registrovať na daňovom úrade. Ak už predtým mal vydané platné osvedčenie o registrácii a pridelení daňového identifikačného čísla, musí oznámiť, že došlo k zmene skutočnosti nahlásenej pri registrácii správcovi dane.

Kedy a ako podať priznanie

Chcete podať daňové priznanie po zosnulom, ale neviete ako? „Ak daňovník zomrie, daňové priznanie za príslušnú časť roka je povinný podať dedič. Keď je dedičov viac, podáva priznanie ten, ktorému to vyplynie z dohody dedičov. Ak sa nedohodnú, ktorý z nich priznanie podá, určí ho správca dane. Keď je dedičom štát, čiže Slovenská republika, daňové priznanie sa nepodáva,“

Mgr. Patrícia Macíková

Ilustračné foto - redakcia - pohrebnictvo.sk

sprešňuje hovorkyňa. Ak nie je známy dedič alebo dedič zomrie, podá daňové priznanie zástupca ustanovený správcou dane.

Daňové priznanie sa podáva do troch mesiacov po smrti daňovníka, pričom správca dane môže túto lehotu na žiadosť dediča predĺžiť. Správca dane môže predĺžiť lehotu na podanie daňového priznania len v prípade, ak dedič podá žiadosť najneskôr 15 dní pred uplynutím trojmesačnej lehoty na podanie daňového priznania.

Dlhy na daniach po zosnulom

Správca dane má právo požadovať od dedičov zaplatenie daňových pohľadávok do výšky ceny majetku, ktorý na nich prešiel podľa rozhodnutia o dedičstve. Dediči pritom zodpovedajú za dlh zosnulého až do výšky hodnoty majetku vyjadreného vo financiách, čiže nielen konkrétnym majetkom, napríklad nehnuteľnosťou. „Ak došlo k predaju zdedenej nehnuteľnosti za cenu nižšiu, ako bola hodnota nadobudnutá dedičom, dedičia zosnulého dlžníka zodpovedajú za dlh až do výšky pôvodnej hodnoty nehnuteľnosti, a to i svojim vlastným majetkom,“ objasňuje Patrícia Macíková. Účastníkom daňového konania sú právni nástupcovia zomrelého uvedení v uznesení súdu alebo v osvedčení o dedičstve. Ak je dedičov viac, správca dane pri vymáhaní nedoplatku po zomrelom bude brať do úvahy výšku ich podielov v dedičstve.

Preverte si vaše práva i povinnosti

V praxi sa podľa slov hovorkyne Finančnej správy najčastejšie vyskytujú prípady, kedy podnikateľ zomrie a aj po jeho smrti sa naďalej

vystavujú účtovné doklady na jeho meno, prípadne sa podáva na jeho meno daňové priznanie aj v ďalších zdaňovacích obdobiach. „Tákyto postup je však nesprávny. Čo s týka zomrelého zamestnanca, stáva sa, že zamestnávateľ vykoná za zomrelého ročné zúčtovanie predavkov na daň. Tákyto postup je rovnako neprípustný.“

Ročné zúčtovanie je možné vykonať, len ak on požiada zamestnanec, čo v prípade jeho úmrtia nie je možné.

„Ak zamestnanec zomrie, daňové priznanie je povinný podať dedič, pričom sa daňové priznanie podáva do troch mesiacov po smrti daňovníka. Správca dane môže túto lehotu na žiadosť dediča predĺžiť, ak žiadosť dedič podá najneskôr 15 dní pred uplynutím lehoty na podanie daňového priznania, teda pred 31. marcom 2015,“ sprešňuje Macíková.

Zástupca firmy a daňové priznanie

Inak sa postupuje, ak zomrel napríklad konateľ eseročky. V tomto prípade nie je možná dohoda dedičov, kto bude za firmu podávať daňové priznanie, dokonca je vhodné do konca marca požiadať daňový úrad o stanovenie zástupcu právnickej osoby. Ak eseročka má zdaňovacie obdobie kalendárny rok, musí podať priznanie k dani z príjmov právnických osôb za rok 2014 do 31. marca 2015 alebo do predĺženej lehoty, do 30. júna 2015, ak to daňovník oznámi správcovi dane. Najviac o šesť kalendárnych mesiacov sa lehota predlžuje, ak súčasťou príjmov sú zdaniteľné príjmy plynúce zo zdrojov v zahraničí.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Uctenie si padlých osloboditeľov

4. apríla sme si pripomenuli 70. výročie oslobodenia Bratislavy. Vďaka prítomnosti ministra zahraničných vecí Sergeja Viktoroviča Lavrova bola udalosť ešte slávnostnejšia. Tento „tretí“ muž Ruska je charizmatickou osobnosťou a skvelým, momentálne aj jedným z najvýznamnejších diplomatov sveta.

Už v doobedňajších hodinách absolvoval Lavrov rozhovor s prezidentom SR Andrejom Kiskom, následne bol prijatý premiérom Róbertom Ficom. Po skončení pietneho aktu ho ešte čakali rozhovory s ministrom zahraničných vecí Miroslavom Lajčákom a napokon prijatie u predsedu parlamentu Petra Pellegriniho.

Ešte pred príchodom delegácie vlády spolu s ministrom Sergejom Lavrovom položil veniec k pamätníku na Slávine prezident SR Andrej Kiska. Kvôli tomu, že sa nepripojil k ceremoniiu organizovaným Úradom vlády, ale veniec položil samostatne, si vyslúžil hrubú kritiku istej časti, zrejme prorusky orientovaných, prítomných. Pokriky: „Hanba, zradca, nechceme Kisku, zmizni“ boli nedôstojným prejavom úzkej skupiny jednotlivcov. Tí si zrejme neuvedomujú, že prezident disponuje vlastnou Čestnou strážou, vlastnou ochrankou i kanceláriou. Vo viacerých prípadoch kladú vence predstavitelia SR osobitne a nie je to nič výnimočné.

Po vystriedaní príslušníkov Čestných stráží (ČS PSR a ČS OS SR), prichádzali zástupcovia vlády na čele s premiérom a na koniec sa dostavil za veľkého potlesku a ovácií aj Sergej Lavrov. Oficiálna časť programu Úradu vlády tak mohla začať. Vence položili premiér Róbert Fico, minister ZV Ruska Sergej Lavrov, predseda parlamentu Peter Pellegrini, župan BSK Pavol Frešo, primátor Bratislavy Ivo Nesrovnal, zástupcovia diplomacie a protifašistického odboja. Následne odzneli dva krátke príhovory.

Predseda vlády vo svojom príhovore zdôraznil fakt, že každoročná účasť na tejto pietnej spomienke nie je formálnou záležitosťou, ale skutočným prejavom úcty voči našim osloboditeľom, bez ktorých by budúcnosť našich otcov, nás i našich detí nebola možná. Na záver vyzdvihol fakt, že tak ako Slávin, ani

žiaden z iných pamätníkov na Slovensku nie je symbolom ideológie, ale miestom pripomínania si hrdinstva a odvahy.

Minister Lavrov vo svojom príhovore poďakoval za zachovávanie pamiatky sovietskych vojakov, vyzdvihol ich obeť a hrdinstvo pri oslobodzovaní Bratislavy a celej Európy. Zároveň prejavil túžbu, aby sa tieto udalosti už nikdy nezopakovali.

Minister zahraničných vecí Ruska Sergej Lavrov na záver udelil vyznamenania veteránom Druhej svetovej vojny. Po skončení pietneho aktu sa vybral medzi prítomných. Popozeral si Slávin a s mnohými ľuďmi krátko pohovoril. Jeho cesta zo Slávin smerovala na MZV SR.

Text a foto Pavel Ondera

Veteránom Druhej svetovej vojny udelil Sergej Lavrov vyznamenania

Pietne spomienkové zhromaždenie

28. apríla si pripomíname Svetový deň bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci – World Day for safety and health at Work. Téma pre tento rok – Kultúra prevencie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci naznačuje, že právo na bezpečné a zdravie prospešné prostredie by malo byť prioritou na všetkých úrovniach. Za nastavenie princípov preventívnej ochrany sú zodpovední nielen zamestnávateľi, ale všetci kompetentní od vlády až po zamestnancov. Treba vytvoriť také prostredie, kde bezpečnosť je prioritou, a to formou zavedenia nových, alebo úpravou už jestvujúcich právnych predpisov. V neposlednom rade ide o dôslednú kontrolu a uložené sankcie za porušenie BOZP. V minulom roku zomrelo pri výkone povolania 39 osôb, čo je o 16 menej ako v roku 2013. Celkovo na svete zomrie pri práci podľa OSN približne dva milióny ľudí a dvostonedemdesiat miliónov utrpí úraz alebo je postihnutých chorobou z povolania.

Od roku 2003 sa koná na Slovensku Pietne spomienkové zhromaždenie, ktorého cieľom je upozorniť na závažnosť pracovných úrazov, chorôb a úmrtí súvisiacich s výkonom povolania. Tohtoročné sa zaoberalo témou prevencie. Na úvod vystúpil minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ján Richter. Po privítaní hostí na čele s predsedom vlády Róbertom Ficom zdôraznil, že dlhodobý zámer znížiť počet pracovných úrazov a chorôb z povolania je veľkou výzvou pre zamestnávateľov, aby preventívne zlepšovali pracovné podmienky a pripravenosť zamestnancov na bezpečný výkon pracovných povinností. Prevencia je efektívnejšia a menej nákladná ako odstraňovanie následkov pracovných úrazov a liečenie chorôb. Aj naďalej je nevyhnutné aplikovať intenzívnu systémovú starostlivosť zamestnávateľov o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, výrazne podporovať a presadzovať preventívne aktivity inšpekčných orgánov a sociálnych partnerov. V závere svojho príhovoru vyjadril súcit s obeťami pracovných úrazov a vyslovil úprimnú sústrasť a ľútosť rodinám, ktoré v dôsledku pracovných úrazov prišli v minulom roku o svojich najbližších. Prítomných požiadal, aby sa k tejto vyslovenej úcte pripojili a minútou ticha symbolicky vyjadrili svoju spolupatričnosť.

Z príhovoru predsedu vlády Róberta Fica

„Deň bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci si spoločne na Slovensku pripomíname od roku 2003. Každý rok Medzinárodná organizácia práce zameriava pozornosť na iné výzvy v tejto oblasti za účelom zníženia počtu pracovných úrazov, chorôb z povolaní a úmrtí spôsobených priamo pri práci. Tohtoročným sviatkom Medzinárodná organizácia práce podporuje vytvorenie globálnej kultúry preventívnej bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci vnútroštátnymi orgánmi, odbormi a organizáciami zamestnávateľov. Robí sa tak nielen pietnymi zhromaždeniami, a toto môžeme považovať za také, ale aj usporadúvaním rôznych odborných informačných kampaní na priblíženie nových trendov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia a zdôraznením závažnosti pracovných úrazov a chorôb z povolania. Medzinárodná organizácia práce vyzýva každoročne vlády, zamestnávateľov, zamestnancov a ich združenia, aby spolupracovali na implementácii národných politík a stratégií zameraných na prevenciu vzniku chorôb z povolania a poškodení zdravia v súvislosti s prácou. Táto výzva, ako aj zaistenie bezpečnosti

a ochrany zdravia pri práci sa na Slovensku naplňa prostredníctvom plnenia zámerov, cieľov a nástrojov osobitnej stratégie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike do roku 2020 a programom jej realizácie na roky 2013 – 2015 s výhľadom do roku 2020. Realizáciou jednotlivých úloh a opatrení sa pokračuje v znižovaní pracovnej úrazovosti, a to najmä smrteľných pracovných úrazov a úrazov s celoživotnými následkami a eliminovaním príčin chorôb z povolania. Podporujú sa tak zamestnávateľia a zamestnanci pri preventívnej činnosti a prijímaní účinných opatrení na zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Ambíciou stratégie je zaručiť správne uplatňovanie právnych predpisov, podporovať malé a stredné podniky pri implementácii bezpečnostných opatrení, prispôsobiť právny rámec vývoju a samozrejme, najmä ho zjednodušiť. So zreteľom na malé a stredné podniky chce podporovať zmeny v správaní sa zamestnancov, ako aj zdraviu prospešné prístupy u zamestnávateľov. Zámerom je aj presadzovať zohľadnenie zmien na trhu práce vyplývajúce z demografického vývoja, starnutia pracovnej populácie a technologického vývoja.

V uvedenej problematike je dôležité viesť sociálny dialóg na celoslovenskej úrovni, dôležitá je aj komunikácia so zamestnancami vo firmách, aby si sami uvedomovali dôležitosť dodržiavania bezpečnostných predpisov,“ povedal premiér Róbert Fico.

Na záver svojho vystúpenia vyjadril premiér úctu a hlbokú poklonu tým, ktorí sa zranili alebo stratili svoje životy pri práci. Takisto vyslovil osobitnú úprimnú ľútosť tým, ktorí stratili svojich najbližších pri výkone povolania.

Text a foto Pavel Ondera

Posledný deň opitého lazníka

Z policajného archívu...

Podľa skutočných udalostí napísal Mgr. Peter Ondera

Starý Jožo Sapár bol svojráznou figúrou jednej obce na detvianskych lazoch. Hluchý ako poleno, ani hovoriť poriadne nevedel a s výnimkou najbližšej rodiny nikto netušil, koľko mal vlastne rokov. Nedalo sa to odhadnúť. Päťdesiat? Šesťdesiat? Ešte viac? V hlave toho veľa nemal. Bral invalidný dôchodok a keď ho dostal, niekoľko dní v kuse pil. Potom už iba vtedy, keď kdesi privyrobil korunu alebo mu voľakto čokoľvek nalial. Ako žil, tak aj zomrel...

Začiatok mája bol tu na lazoch ešte poriadne studený. Sapár sa ráno vyhrabal z kutlochu a automaticky zamieril do konzumu. Bol štvrtok 7. mája 1998. Okolo pol ôsmej ráno si kúpil pivo, fľašu jablkového vína za 25 korún a jedny čárky. Vyvalil sa do trávy za predajňou, vypil pivo a asi na hodinu zaspal. Potom ho predavačka nevidela celý deň, prišiel až okolo piatej. Podľa svedkov ho už dobre motalo. Kúpil si znova fľašu jablkového vína. Hneď za ním prišla do konzumu Marta Sapárová. Tiež taká, do roboty ani za svet, len čo vedno s mužom na dno pohárika pozorajú... Pýtala borovičku a cigarety na borg, ale nedala jej nič. Aj Hološka už mala dobre vytaté. „Keď nedáš, nedáš,“ povedala vraj Hološka a odišla...

Starého Sapára našiel Marián Sapár - Hološ, muž tej bláznivej Marty. Kráčal ulicou k svojmu domu aj s Adamom Roškom. Popíjali predtým u Hazuchov. Mohlo byť tak pol ôsmej. Vari dvadsať metrov od domu uvideli Joža Sapára ležať doleznak na ceste. Často si takto ustlal, keď ho únava zmohla. Ani sa nepohol, aj keď ho oslovili. „Ty, dajme ho aspoň na kraj, motory chodia,“ starostlivo navrhol Hološ. Brali sa ho odtrhnúť, keď mu spadla baretka a uvideli krvavú hlavu. „Však je dobitý!“ vyhrkol Hološ. „Choj sanitku volať!“ Adam Roško sa rozbehol hore dolinou k najbližšiemu domu s telefónom a Hološ zakričal na svoju ženu, motajúcu sa po záhrade, aby išla k Sapárom Jožovmu otcovi povedať, čo sa stalo. Už sa ho ani nechytal, zdalo sa mu, že každá pomoc je márna. Starý Sapár bol asi už po smrti...

Kým prišli policajti, zbehlo sa tu osadenstvo okolitých domov a mudovali. Bola už tma ako v rohu. „Videl voľakto, čo sa stalo?“ pýtali sa policajti. Nikto nič. Iba jeden, tiež taký podpitý sa priznal, že keď išiel hore ulicou z krémy tak pred hodinou, už ho tu videl ležať. Nestaral sa, veď ho všetci poznajú. Prespí sa Jožko, oddýchne si a pôjde domov, pomyslel si. Lekár na prvý pohľad videl, že mu ktosi na dvakrát sekerou hlavu rozrúbal...

Mŕtvolu odviezli „havrani“, mrzutí policajti začali spovedať ľudí z okolitých domov. Ťažká robota, keď, ako tu býva zvykom, z väčšiny sa dal alkohol žmýkať. Dozvedť sa potom voľačo! V tme sa rozhliadli po ceste. Krvné stopy neboli, zdalo sa teda, že miesto nájdenia tela je aj miestom vraždy. Sekery nikde. Predtým vraj niekto Sapára videl, ako sa ledva vlečie po ceste, ešte mal aj fľašu, čo mu trčala z vrecka. Zdalo sa teda najpravdepodobnejšie, že mu ktosi sekerou rozťal hlavu vtedy, keď už bezvládne ležal na asfalte. Tak si aspoň myslel lekár...

Nikto nič nevidel. Začali tým Hološom a Roškom, čo ho našli. Popíjali vraj najprv u Rajčokovcov z horného konca, potom sa zastavili aj u Hazuchov. Bolo ich vari päť či šesť, prišla aj Hološka, ale už bola pripitá a škriepna, tak ju muž poslal domov, nech ide hriadky poprikryvať, lebo v noci bude zima. Frflajúc odišla. Takto prebrali všetkých z okolia, zaujímajúc sa najmä o pohyb a pobyt potenciálnych svedkov medzi šiestou a pol ôsmou, kedy, podľa lekára, nastala Sapárova smrť. Ľudia z kriminálky zistili, že väčšina ľudí sa držala pospolu, nemali teda možnosť vzdialiť sa. Pritom logika života v týchto osadách dávala predpoklad, že vrahom musel byť niekto miestny. Kto cudzí by sa tu motal navečer? Nikoho takého veru nevideli, a oni si cudzích všimajú... Od príbuzných sa dozvedeli, že Sapár musel mať aj nejaké peniaze, ale žiadne u neho nenašli. Predavačka tvrdila, že si dobre všimla, keď kupoval to „čučo“ - mal v peňaženke dobrých šesťsto, možno aj osemsto korún. Vedela, že neprestane piť, kým ich neminie, preto sa dobre pozerala... „Hej, peňaženku si dal do vrecka na saku, to vie presne...“ Pritom Sapár nemal vo vrecku ani cigarety, a bez nich on „nikdá“ nechodil... A tá fľaša, čo spomínali? Kde je? Veď nevidno ani črepy, ani nič rozliate, keby bol povedzme padol... Žeby sa niekto ulakomil a bezvládneho opilca obral o to posledné?

Netrvalo dlho, nad ránom padlo podozrenie na opitú Hološku, teda 42-ročnú Martu Sapárovú, Mariánovu ženu. Akosi sa krútila pri otázkach, bočila pohľadom. Medzičasom už trochu vytriezvela, nezdalo sa, že by vôbec nevedela, čo rozpráva. A veru priznala - ona to bola, čo sa ulakomila na Sapárove peniaze. Ako vraj išla domov, videla ho ležať, tak si povedala, že mu zoberie, čo má, sama bola bez peňazí. Hej, zobrala mu aj tú fľašu s pollitrom jablkového, aj cigarety. A šesťsto korún, prisahá, viac tam nebolo... Kdeže, to bol ešte živý, ona nevie, čo sa stalo...

Keď ona nevedela, muž vedel. V slabej chvíľke pripustil, že keď prišiel domov, hneď po tom, ako ho našli, videl, že Marta sekeru v studni umýva... Ráno ju zobrali na políciu a operatívcom priznala, že ho veru ona sekerou, ani nevie, prečo, čo to do nej vošlo. Videla ho tam ležať, videla tú fľašu, tak mu všetko zobrala a išla domov. Lenže ju napadlo, že by na to mohol niekto prísť, keby sa pýtal, kde má peniaze. Zobrala teda z „padláša“ sekeru a ťala. Potom išla domov, sekeru umyla v studni a vrátila na „padláš“. Bola v záhrade, keď prišiel Maroš, jej muž a kričal, že s Jožom sa niečo stalo. Išla teda jeho otcovi povedať, že Jožko má rozbitú hlavu... Jeden z operatívcom sa vybral za vyšetrovatelkou a oznámil jej, že Sapárová sa „do zápisnice“ priznala. Môže jej teda vzniesť obvinenie... Vyšetrovatelka oznámila, že podozrivý odvezie do Bystrice, vypočuje a vznesie obvinenie. Ešte stále nebolo ani poludnie 8. mája 1998. Príslušníci kriminálnej služby začali pracovať na dokumentácii. Spod nechtov jej vybrali vzorky niečoho, čo mohla byť aj krv, i na jej čiernej poltopánke našli krvné stopy. Už v piatok dôkladne obhliadli okolie domu a všimli si červené kvapky, ktoré viedli k studni. Bolo viac ako pravdepodobné, že kvapky vyznačili cestu, kadiaľ

Sapárová niesla sekeru. Na povale našli štyri, jedna z nich mala ešte mokré porisko a v záhrade objavili prázdnu fľašu od jablkového vína s jej odtlačkami...

Vec sa zdala byť jednoduchá, prípad prevzal krajský prokurátor a na jeho návrh išla Sapárová do väzby. Stala sa však zásadná zmena - Sapárová si odrazu nepamätala, čo hovorila na kriminálke a po porade s advokátom ex offi si všetko rozmyslela. O ničom takom ona nevie. To si musel na ňu vymyslieť jej muž, pritom to on ho mohol zabiť, ale bojí sa to aj povedať, lebo by zabil aj ju...

Vzhľadom na takýto vývoj si prokurátor po dvoch týždňoch vyžiadal spis a nestačil sa čudovať. Musel skonštatovať, že vyšetrovací tím v tomto prípade niekoľkokrát hrubo porušil trestný poriadok a narobil chyby, ktoré nemuseli byť. Vyšetrovatelka vzniesla obvinenie až 8. mája o pol ôsmej večer, medzičasom však pominul čas, kedy bolo možné bez obvinenia obmedziť slobodu predvedenej. Inými slovami, niekoľko hodín ju držali v cele neoprávnene. Navyše tento sklz spôsobil, že Sapárová zmenila výpoveď a jej „podanie vysvetlenia“ do zápisnice pracovníkov kriminálnej služby je z hľadiska procesného bezcenným kusom papiera. A to nebolo všetko - vyšetrovatelka v rámci „obhliadky miesta činu“ prehľadala celý Hološov dom, hoci bolo jasné, že vražda sa v dome „Hološov“ nestala a ona nemala súhlas na domovú prehliadku, takže ju vlastne robila protiprávne. List, ktorý prokurátor napísal šéfovi úradu vyšetrovania, si zodpovední zrejme na pamiatku zarámovali nedali...

Nuž, kto robí, robí aj chyby, hoci oblasť trestného práva je na ne obzvlášť citlivá, veď Sapárovej hrozilo za vraždu 12 až 15 rokov odňatia slobody... vyšetrovanie pokračovalo. Treba povedať, dosť bolestne, pretože Sapárová sa bránila ako ranená levica a neplatili na ňu žiadne argumenty. Každú chvíľu menila výpoveď, ako sa jej zachcelo. „Som nevinná,“ vyhlasovala. „Tie veci som mu ukradla, ale to ešte žil. A krv sa dostala na mňa vtedy, keď sme chceli s mužom Jožka odtrhnúť z cesty, aby ho motor neprešiel. Vtedy sa mu zošmykla baretka, my sme zistili, že je krvavý a ja som mu dala baretku na hlavu, tak vtedy... Nie, tie čierne topánky som vôbec na sebe nemala, ale modré papuče, veď to všetci môžu dosvedčiť... O sekere nič neviem, tie sú na padláši a tam ja nemôžem, lebo muž povalu predom mňou zamyká, aby som nepopredala fazuľu, čo tam má. Kľúče vždy nosí manžel so sebou, ja som teda nemohla mať sekeru v rukách. To muž si ju zobral, keď išiel do lesa... A pred tými policajtmi v civile som sa priznala iba preto, lebo ma bili pelendrekom, vyhrážali sa mi, že ma vyzlečú dohola a pustia do mňa elektrinu. Bili ma, tak som im povedala, čo chceli počuť!“

To bola voda na advokátov mlyn! Žiadal prepustenie mandantky z väzby, pretože neexistuje jediný priamy dôkaz o tom, že jeho klientka zavraždila Jozefa Sapára! Na počudovanie, mal pravdu. Priameho dôkazu nebolo. Samozrejme, že jej „výpoveď“ vyšetrovateľ konfrontoval, ale bol z toho ešte väčší „guláš“. Jej manžel nedbal na to, čo vravela jeho žena. Mal alibi, lebo ani chvíľu nebol osamote, svojej žene sa však usiloval pomôcť, ako vedel. Rýchlo vytušil, čo jeho žena teraz hovorí a podľa toho menil svoje výpovede aj on. Poprel svoju prvú predprocesnú výpoveď s odôvodnením, že vtedy bol „opitý ako cap“ a keď žena tvrdí, že nemohla na povalu, lebo iba on má od nej kľúče, tak to je pravda. On zobral sekeru do lesa a dal ju tam napučať do potoka, lebo sa kývala...

Inokedy zasa tvrdil, že sekeru jeho žena použila, lebo ňou v ten deň rúbala prasačie paprčky na „studeno“, teda na huspeninu a preto ju aj umývala... Ale to, že by Jožka boli oni dvaja ťahali z cesty, tak to nie je pravda, žena trepe sprostosti... Prostodušná manželka zasa rezolútne poprela, že by bola v ten deň robila „studeno“, veď „ona si dobre pamätá, čo v ten deň varila. To muž, to on chce na ňu všetko zvaliť, on ho zabil, veď aj ju pred

dvanástimi rokmi skoro zabil, keď jej portvišom tak rozmlátil hlavu, že ju v špitáli museli celú zagypsovať...“

Po zhrnutí všetkých pre a proti prokurátor v marci 1999 podal na Martu Sapárovú obžalobu pre trestný čin krádeže a vraždy. Proces sa uskutočnil prakticky presne rok po čine. Povedzme hneď výsledok - krajský súd odsúdil Sapárovú za krádež na tri mesiace s podmieneným odkladom na rok, spod obžaloby za vraždu ju však oslobodil pre pochybnosti o jej vine. V zmysle starej rímskej zásady In dubio pro reo (pochybnosť v prospech obžalovaného) ju 5. mája 1999 prepustil na slobodu!

Prokurátor sa okamžite odvolal proti oslobodzujúcemu rozsudku. Najvyšší súd SR jeho námietkam vyhovel a vrátil vec na nové konanie pred krajským súdom s pokynom doplniť dokazovanie. Tak Marta Sapárová opätovne stála pred trestným senátom vlani v októbri. Aj toto opakované konanie nieslo známky slovenského folklóru a nebyť skutočnosti, že ide o pojednávanie vo veci vraždy, členovia trestného senátu by sa občas sotva ubránili úsmevu. Marta Sapárová zotrvala na svojej obhajobe, podľa ktorej je nevinná a deje sa proti nej spiknutie, za ktorým zrejme stojí jej manžel. „On sa vie z toho vykrútiť, ja nie!“ vyhlasovala a opätovne obvinila policajtov, že zatúžili po jej tele, vyhrážali sa jej vyzlečením a elektrinou a preto povedala, čo chceli počuť... Predvolaný statný kriminalista sa iba nechápavo usmieval. „Vy ste ju vtedy pred rokom nevideli,“ vysvetľoval znova súdu. „Veď to bola iba taká trieska napitá alkoholom, nebolo treba s ňou nič robiť, sama povedala, ako to bolo...“

Súd zistil, že aj medzi manželmi panujú zvláštne vzťahy, keď ona obviňuje manžela zo spáchania vraždy a on sa ju stále usiluje brániť. Pripomenuli mu, čo hovoril „sváčko“ o tej vode v studni, kde obžalovaná umývala sekeru. „Opitá hlava, trieska somariny,“ znela jeho reakcia. A keď sa ho pýtali, prečo raz hovoril, že sám zobral sekeru do lesa „napučať“, prečo potom tvrdil, že s ňou žena sekala paprčky,“ odpovedal, že nevie. Žena si zasa stažovala, vraj muž málo za ňou chodil do väzby a nikdy nič nepriniesol, lebo „viete ako, keď sa naseerie“. Predseda senátu sa osobne podujal preskúmať aj doličný predmet, teda sekeru č. 2. Oproboval a zistil, že a po viac ako roku porisko pevne drží, nebolo ho treba „nechať napučať“, ako to tvrdil svedok Sapár...

Prokurátor opätovne zdôraznil, že v prípade tejto vraždy naozaj niet priameho dôkazu, nálezy krvných stôp pod nechťami obžalovanej i na jej topánke, stopy v záhrade či zaistenie mokrej sekery, najmä však rozpory v svedeckých výpovediach utvárajú ucelený rad nepriamych dôkazov, ktoré je ťažko spochybniť. Preto na obžalobe v plnom rozsahu trvá.

Senát nemal ľahkú úlohu. Obeťou vraždy sa stal človek, ktorý mal v čase smrti 2, 67 promile alkoholu v krvi. Obžalovaná súdnej znalkyni z odboru psychológie na jednej strane uviedla, že v čase činu nebola opitá, pila vraj viac iba „potom“, teda v noci po čine, zároveň však pospomínala, čo všetko skonsumovala. Keď to znalkyňa zrátala, vyšlo jej, že obžalovaná by musela mať v krvi aspoň štyri promile alkoholu, čo už je pre ženu ťažká otrava. Podľa príznakov jej stavu zo svedeckých výpovedí mohla mať v skutočnosti tak 1, 8 promile. Je síce osobou so zníženou mentálnou úrovňou na stupni ľahkej debility, za svoje činy je však plne zodpovedná... „Som nevinná!“ s plačom vyhlásila obžalovaná. Právny zástupca obžalovanej sa tiež nazdával, že podozrivým mohol byť skôr jej manžel a vážne rozpory vo výpovediach zdôvodňoval iba „nízkym intelektom“ mandantky. Jeho úsilie však bolo márne. Verdikt súdu znel jednoznačne - dvanásť rokov nepodmienečne v II. nápravnom výchove skupine. Marta Sapárová sa síce odvolala aj na najvyšší súd, ten však v januári 2000 rozsudok správoplatnil.

Mgr. Peter Ondera

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	650 €
Druhá strana obálky	A4	570 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	280 €
Zadná strana obálky rozšírená	2x A4	700 €
Inzercia vnútorná	A4	360 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	216 €
Inzercia vnútorná	90 x 70 mm	110 €

Podrobnejšie informácie získate v redakcii magazínu. Kontakt mailom, telefonicky, osobne. Kontakt v tiráži.

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadavka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou.

PREŠOV
Krátka 7

ERA
Kompletne pohrebné služby

**Poskytujeme služby
najvyššej kvality**

NON STOP linka: **0918 560 422**
www.psera.sk

Pohrebné a cintorínske služby
Peter Pastorok

Poskytujeme kompletne služby:
Levice, Vojenská 4
Želiezovce, Cintorínska 3
Kálná nad Hronom, Viničná 32

NEPRETRŽITÁ SLUŽBA

Levice - **0917 774 976**
Želiezovce - **0908 766 897**
Kálná n. Hronom - **0903 729 383**

NEZÁBUDKA

POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV
ŽIAR NAD HRONOM - KREMICA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebné služby LAuK

**Jednotka na celom
území okresu Žilina**

Európska kvalita
Pohrebné i cintorínske služby

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: **0905 431 389**
Kancelária: **41/568 33 34**

moderné vnímanie tradície

Špecializujeme sa na špeciálne prestavby vozidiel.
V oblasti pohrebníctva sme jednotkou na slovenskom trhu.

výroba a predaj pohrebných vozidiel, dodávkových i pohrebných limuzín
vysoká kvalita dielenského spracovania
moderný design
aplikácia do všetkých karosárskych verzií
individuálny prístup
variabilná výbava pre jednu až štyri rakvy
montáž prepravného chladenia
kompletné dodanie vozidla vrátane pohrebnej prestavby
zápis prestavby do technického preukazu
všetky naše vozidlá spĺňajú slovenský Zákon o pohrebníctve
jednoduchá registrácia na území Slovenskej republiky

AUTO M+V
moderní centrum
přestavby motorových vozidel

Spoločnosť AUTO M + V bola založená v roku 2004 so špecializáciou na špeciálne prestavby vozidiel. Väčšina špeciálne prestavaných vozidiel je exportovaná do krajín EÚ, najmä na nemecký trh. Práve náročnosť a dôraz na kvalitu u európskych zákazníkov sa stala motorom, ktorý posunul v priebehu rokov spoločnosť AUTO M + V na predné pozície firiem EÚ so špecializáciou na prestavby pohrebných vozidiel. Časť produkcie je predávaná nielen v Českej republike, ale tiež exportovaná na slovenský trh so špeciálnymi vozidlami.

www.automv.cz

TOPA.sk

FIRMA TOPA PREDSTAVUJE SVOJU NOVINKU MEDZI SPOMIENKOVÝMI PREDMETMI.

“ **TOPA Touch** sú prívesky vyrobené zo zlata, alebo striebra, v ktorých sa nachádza originálny odtlačok prsta milovanej osoby. Tieto neobyčajné prívesky zároveň pozostalých „fyzicky,, spájajú s ich milovanou osobou, ktorá opustila tento svet.”

TOPA Touch Memory dáva pozostalým pocit že ich milovaná zosnulá osoba je stále pri nich, a preto by tieto prívesky nemali chýbať v ponuke všetkých kvalitných pohrebných služieb, ktorým záleží na pocitoch pozostalých a chcú im ich trápenie zo straty ich milovaných aspoň trochu utíšiť.

Bližšie informácie ohľadom spolupráce s nami nás neváhajte kontaktovať: 0903 910 656 topa@topa.sk